

วรรณกรรมไทยร่วมสมัยในปริทัศน์ของนักวิจัยต่างสาขา*
 Research on Contemporary Thai Literature from
 Transdisciplinary Perspectives

นัทธนาย ประสานนาม**
 Natthanai Prasannam

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งสำรวจงานวิจัยด้านวรรณกรรมไทยร่วมสมัยที่ศึกษาโดยนักวิจัยต่างสาขาเพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของงานวิจัยกลุ่มนี้ในฐานะฐานสำหรับสร้างและสานต่อองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมไทยร่วมสมัยเป็นกลุ่มข้อมูลของการวิจัยหลากหลายสาขามีภาษาและวรรณกรรมต่างประเทศ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และศึกษาศาสตร์เป็นอาทิ คุณูปการที่นักวิจัยในสาขาจะได้รับจากการศึกษางานวิจัยกลุ่มนี้คือ การขยายขอบเขตการใช้ตัวบทเป็นข้อมูล การใช้กรอบทฤษฎีใหม่ๆ ในการตีความตัวบท และการค้นพบข้อมูลใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

---

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยที่ศึกษาร่วมกับผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีระ รุ่งธีระ แห่งมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เรื่อง “งานวิจัยด้านวรรณกรรมไทยร่วมสมัย: การศึกษารวมบทคัดย่อและบรรณานุกรม” โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2554 ผู้วิจัยปรับปรุงบทความนี้จากฉบับที่นำเสนอในการประชุมทางวิชาการระดับชาติ “ที่ทรงศรัณษา วรรณกรรม วัฒนธรรม การสื่อสารในโลกยุคเปลี่ยนผ่าน” จัดโดยคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย วันที่ 3-4 พฤษภาคม 2555 ณ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ติดต่อได้ที่: fhumnp@ku.ac.th

วรรณกรรมไทยร่วมสมัย การศึกษาวิจัยวรรณกรรมไทยร่วมสมัยอย่างรอบด้านจึงควรอาศัยองค์ความรู้ของนักวิจัยต่างสาขาคู่ด้วย

คำสำคัญ: วรรณกรรมไทยร่วมสมัย; การวิจัยเชิงสหวิทยาการ;
การข้ามวิทยาการ

Abstract

This article aims to survey research on contemporary Thai literature conducted by researchers from other disciplines. The survey focuses on significance of findings as constructive pathway and pursuit of body knowledge on contemporary Thai literature. It is found that contemporary writings were utilized as corpus in the transdisciplinary research such as foreign languages and literatures, history, political science, communication arts, education, etc. The transdisciplinary research can contribute to literary researchers in several aspects: extension of data selection, utilization of alternative critical theory, new findings which can be used for literary studies. To be more inclusive, the prosperous research on contemporary Thai literature should also rely on transdisciplinary knowledge.

Keywords: Contemporary Thai literature; Interdisciplinary Research; Transdiscipline

ความนำ

วรรณกรรมไทยหลังได้รับอิทธิพลตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นกลุ่มงานที่นิสิตนักศึกษาในสาขาภาษา และ/หรือวรรณกรรมไทย ส่วนใหญ่ต้องศึกษาในฐานะส่วนหนึ่งของหลักสูตร โดยที่มีชื่อเรียกแตกต่างกันว่า วรรณกรรมร่วมสมัย วรรณกรรมปัจจุบัน และวรรณกรรมสมัยใหม่ นักวิชาการใช้คำภาษาอังกฤษว่า

“modern” แทนคำว่า “ปัจจุบัน” และ “สมัยใหม่” และใช้คำว่า “contemporary” แทนคำว่า “ร่วมสมัย” ชื่อที่ใช้เรียกงานเขียนกลุ่มนี้ยังคงเป็นที่ถกเถียงในหมู่นักวิชาการ เรื่องความถูกต้องเหมาะสมในการใช้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ายังไม่มีข้อยุติเรื่องคำศัพท์ แต่คุณค่าของงานเขียนกลุ่มนี้ก็เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง สังเกตได้จากการขยายตัวของงานวิจัยที่มีวรรณกรรมไทยร่วมสมัยเป็นกลุ่มข้อมูล

นักวิจัยต่างสาขา¹ เริ่มให้ความสำคัญแก่วรรณกรรมร่วมสมัยในเวลาใกล้เคียงกับที่นักวิจัยในสาขาเริ่มนำวรรณกรรมประเภทนี้มาศึกษาอย่างจริงจัง ตรีศิลป์ บุญขจร (2530: 75-78; 2543: 339-343) อธิบายว่า การเรียนการสอนวรรณกรรมไทยร่วมสมัยในหลักสูตรสถาบันอุดมศึกษาเริ่มต้นในทศวรรษ 2510 โดยมี ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ เป็นผู้บุกเบิกคนสำคัญ ท่านเขียนเอกสารทางวิชาการจำนวนมากเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมสมัย เช่น อนุสารวิชาวารสารไทย ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ใช้สอนนิชาววรรณกรรมปัจจุบัน (พ.ศ. 2511) ต่อมาเอกสารวิชาการกลุ่มนี้ได้รวมพิมพ์ และมีการต่อยอดความคิดโดยผู้เขียน จนกลายเป็นหนังสือและตำราที่ยังใช้กันอยู่จนถึงปัจจุบัน² เช่น *วิเคราะห์วรรณคดีไทย* (2517) และ *แฉวรรณกรรม* (2529) โดย ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ เล็งเห็นว่า วรรณกรรมร่วมสมัยมีประโยชน์ในอันที่จะชักนำผู้เรียนให้เริ่มต้นสนใจวรรณกรรม เริ่มวิจักษ์และซาบซึ้งเป็นเบื้องต้นก่อนที่จะต่อยอดไปสู่

¹ ในที่นี้หมายถึง นักวิจัยที่มีได้รับการฝึกฝน ศึกษา หรือสร้างงานวิจัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรที่มีนิชาววรรณกรรมไทยเป็นแกนกลาง ทั้งนี้ ตัวอย่างของการจัดแบ่งกลุ่มงานวิจัยว่าเป็นในสาขาหรือต่างสาขายังอาจพิจารณาได้จากงานค้นคว้าของ ยุรฉัตร บุญสนิท (2528: 37-48) ที่สำรวจวิทยานิพนธ์ที่ศึกษานวนิยายและเรื่องสั้น โดยผู้ศึกษาเลือกจัดประเภทเฉพาะวิทยานิพนธ์สาขาภาษาไทย และสาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ โดยเสนอว่าการศึกษารวมของทั้งสองสาขานี้เป็นแนวทางของนักอักษรศาสตร์ โดยกล่าวถึงวิทยานิพนธ์สาขาวรรณรักษศาสตร์ในฐานะส่วนประกอบเท่านั้น.

² ปัจจุบันมีการรวบรวมอนุสารเหล่านี้และพิมพ์เผยแพร่ในชื่อ *เบิกทางวรรณคดีศึกษาไทย* (2556).

การศึกษาวรรณกรรมไทยโบราณในระดับที่สูงขึ้นไปได้ (การเสวนา “ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ: สถาบันในวรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์”, 2555)

พัฒนาการครั้งสำคัญของการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยร่วมสมัยคือการสัมมนา “การเรียนการสอนวรรณกรรมไทยปัจจุบันระดับอุดมศึกษา ” ที่จัดโดยคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 3-5 พฤษภาคม พ.ศ.2516 ผู้เข้าร่วมสัมมนา มีทั้งนักวิชาการในมหาวิทยาลัยและนักวิชาการรุ่นใหม่นอกมหาวิทยาลัย แสดงให้เห็นว่ามีผู้สนใจวรรณกรรมไทยร่วมสมัยอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ อิทธิพลทางความคิดจากสังคมภายนอกที่มีต่อการศึกษาวรรณกรรมไทยร่วมสมัยก็เป็นไปในระดับสูงกว่าการศึกษาวรรณกรรมประเภทอื่น ลักษณะดังกล่าวนี้ยังเห็นได้จากความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมที่มีผลกระทบต่อ การศึกษาวรรณกรรมไทยร่วมสมัย นักคิดนักเขียนนอกมหาวิทยาลัยสนใจวิพากษ์วรรณกรรมโบราณในฐานะผลผลิตของชนชั้นศักดินา ก่อปรกับแนวการวิจารณ์แบบสังคมนิยมสังคม (Social Realism) ที่นักวิจารณ์และนักวิชาการผู้ศึกษาเล่าเรียนในสาขาวิชาอื่นให้ความสนใจมาก ก่อให้เกิดงานวิจารณ์วรรณกรรมจำนวนมากที่วิเคราะห์วรรณคดีแนวสังคมการเมือง บรรยายกาที่เพิ่มพูนความสำคัญของวรรณกรรมไทยร่วมสมัยที่แพร่หลายออกไปในทุกวงการอีกประการหนึ่งคือ การตีพิมพ์วรรณกรรมร่วมสมัยของนักเขียนที่เฟื่องฟูระหว่าง พ.ศ.2493-2500 ชั่ว เช่น บันเทิงคดีของศรีบูรพา และเสนีย์ เสาวพงศ์ กวีนิพนธ์ของนายผี และที่ปกร

ความสนใจศึกษาวรรณกรรมไทยร่วมสมัยของนักวิจัยต่างสาขาเกิดควบคู่ไปกับการศึกษาวรรณกรรมโบราณ แนวทางการศึกษาในระยะแรกจะเน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมและ/หรือการเมือง ในยุคต่อมานักวิจัยต่างสาขาทั้งนักวิจัยรุ่นใหม่และนักวิจัยอาวุโสในหลากหลายสาขาให้ความสนใจวรรณกรรมไทยสมัยใหม่มากขึ้น อันเป็นผลมาจากความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงในวงการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของไทย

จุดประสงค์ของบทความนี้คือมุ่งสำรวจงานวิจัยของนักวิจัยต่างสาขาโดยเน้นที่วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าอิสระ หรือรายงานการศึกษา

ค้นคว้าอิสระ (Independent Study-IS) ของนิสิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาระหว่าง พ.ศ.2533-2554 เพื่อสานต่อจากตรีศิลป์ บุญขจร (2530) ที่ได้ศึกษาแนวโน้มของการศึกษาวรรณคดีไทยตั้งแต่เริ่มสถาปนาเป็นสาขาวิชาจนถึงทศวรรษดังกล่าว รวมทั้งกุสุมา รัชมณี (2533) ที่รวบรวมหัวข้อวิทยานิพนธ์จากสถาบันการศึกษาต่างๆ ไว้จนถึง พ.ศ.2532

วิธีการสำรวจและสืบค้นข้อมูลคือ ค้นจากเว็บไซต์โครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย (<http://tdc.thailis.or.th/tdc/>) เว็บไซต์หอสมุดและเว็บไซต์บัณฑิตวิทยาลัยของสถาบันการศึกษาต่างๆ และรายชื่อวิทยานิพนธ์ที่แต่ละสถาบันจัดทำไว้เพื่อให้ศึกษาค้นคว้าในหอสมุด ซึ่งถือเป็นการออกภาคสนามของการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนี้บทความนี้ยังมุ่งสังเคราะห์ประโยชน์ที่นักวิจัยในสาขาวรรณกรรมไทยจะได้รับจากการศึกษางานของนักวิจัยกลุ่มนี้ ซึ่งน่าจะทำให้การศึกษาวรรณกรรมไทยร่วมสมัยยังต่อยอดออกไปได้อีกมาก

บทความปริทัศน์นี้แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกผู้วิจัยจะนำเสนองานวิจัยหลากหลายสาขาที่ใช้วรรณกรรมไทยร่วมสมัยเป็นข้อมูล เพื่อแสดงให้เห็นความนิยมและแนวโน้มในการศึกษาวิจัย และส่วนที่สอง ผู้วิจัยจะสังเคราะห์คุณูปการที่เป็นไปได้ของงานวิจัยจากต่างสาขาที่จะมีต่อการวิจัยวรรณกรรมไทยร่วมสมัย

สำรวจวรรณกรรมไทยร่วมสมัยในงานวิจัยหลากหลายสาขา

หัวข้อแรกนี้เป็นการสำรวจงานวิจัยในสาขาต่างๆ ที่ใช้วรรณกรรมไทยร่วมสมัยเป็นกลุ่มข้อมูลในการศึกษา ทั้งนี้ การแบ่งสาขาวิชาในบทความนี้มีได้ขึ้นอยู่กับการแบ่งสาขาของสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และชื่ออาจไม่พ้องกับสาขาวิชาในหลักสูตรของผู้วิจัย โดยแบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ภาษาและวรรณกรรมต่างประเทศ และการแปล 2) บรรณารักษศาสตร์หรือสารสนเทศศาสตร์ 3) ศึกษาศาสตร์และจิตวิทยา 4) นิเทศศาสตร์ 5) ปรัชญาและศาสนา 6) ประวัติศาสตร์และรัฐศาสตร์ และ 7) อาณานิคมศึกษาและสหวิทยาการ ในการ

สำรวจจะยกตัวอย่างงานวิจัยเพียงบางส่วนเพื่อชี้ให้เห็นลักษณะเด่นของการเลือกใช้ข้อมูลและแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลเท่านั้น

1. งานวิจัยสาขาภาษาและวรรณกรรมต่างประเทศและการแปล

แต่เดิมงานวิจัยสาขาภาษาและวรรณกรรมต่างประเทศมีแต่สาขาภาษาตะวันตกที่เปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษาในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย งานวิจัยทั้งหมดเขียนเป็นภาษาต่างประเทศตามสาขาของตน ทว่างานวิจัยเหล่านี้เน้นศึกษาวรรณกรรมต่างประเทศเพื่อให้ประจักษ์ในความงามและคุณค่าทั้งในเชิงปรัชญาความคิด สังคม และวัฒนธรรม ต่อมาเมื่อการเรียนการสอนภาษาและวรรณกรรมต่างประเทศขยายตัวไปครอบคลุมภาษาตะวันออก และการขยายตัวของการเรียนภาษาต่างประเทศในด้านที่สัมพันธ์กับการสื่อสารและวัฒนธรรม วรรณกรรมไทยร่วมสมัยจึงกลายเป็นข้อมูลที่มีผู้สนใจนำไปศึกษามากขึ้น การสำรวจในที่นี้จึงจะขอจำแนกกลุ่มย่อยตามแนวการศึกษาคือ 1) การแปล และ 2) การศึกษาเปรียบเทียบ และ 3) การวิเคราะห์เนื้อหา

1.1 การแปล

มีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่มุ่งเปรียบเทียบต้นฉบับภาษาอื่นกับฉบับแปลไทย วรรณกรรมแปลนี้นับเนื่องว่าเป็นวรรณกรรมไทยร่วมสมัยกลุ่มหนึ่ง การศึกษาการแปลนี้มีการศึกษาการแปลวรรณกรรมไทยร่วมสมัยเป็นภาษาต่างประเทศ และการแปลวรรณกรรมภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย

ตัวอย่างงานวิจัยที่ศึกษาการแปลวรรณกรรมไทยร่วมสมัยเป็นภาษาต่างประเทศที่เน้นวิเคราะห์บทแปลคืองานศึกษาสาขาภาษาจีน เรื่อง **การศึกษาเปรียบเทียบ “สี่แผ่นดิน” ฉบับแปลภาษาจีนสองสำนวน (2543)** อีกตัวอย่างที่น่าสนใจคือชุดโครงการวิจัยที่ศึกษาการแปลนวนิยายเรื่อง **ความสุขของกะทิ** ของงามพรรณ เวชชาชีวะเป็นภาษาต่าง ๆ ของคณาจารย์คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้แก่ แกะรอย **“ความเป็นไทย” ในความสุขของกะทิฉบับภาษาอังกฤษ (2552)** นอกจากนั้นยังมีงานวิจัยที่ผู้วิจัยทดลองแปลตัวบทวรรณกรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาต่างประเทศด้วยตนเองและวิเคราะห์

ปัญหาในการแปล เช่นงานวิจัยในสาขาการแปลภาษาอังกฤษและภาษาไทยเรื่อง บทแปลเรื่อง “ช่างสำราญ” ของเต๋อหวาด พิมวหา พร้อมบทวิเคราะห์ (2554)

นอกจากตัวอย่างข้างต้นแล้วยังมีงานวิจัยที่เลือกศึกษาวรรณกรรมแปลเรื่องสำคัญที่เกิดขึ้นในยุคหัวเลี้ยวของวรรณกรรมไทย ในยุคที่วรรณกรรมไทยร่วมสมัยยังเป็นหน่ออ่อนและอยู่ภายใต้อิทธิพลของวรรณกรรมตะวันตก ที่ประพันธ์กรเลือกรับวรรณกรรมเหล่านั้นด้วยวิธี “แปล/แปลง” เช่น งานศึกษาเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายแปลเรื่อง “ความพยายาม” สำนวน “แม่วัน” กับสำนวน “ว.วิหิจฉัยกุล” (2546) และ พัฒนาการการแปลอาชญาวิทยาชุดเซอร์ลือก โสมส์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน (2548)

1.2 การศึกษาเปรียบเทียบ

การศึกษาตามวรรณกรรมไทยร่วมสมัยโดยเปรียบเทียบแนวเรื่องเป็นวิธีการศึกษาของสาขาวรรณคดีเปรียบเทียบที่งานวิจัยในสาขาอื่นนำไปปรับใช้ด้วยเช่นกัน จากการสำรวจงานวิจัยต่างสาขาภาษาและวรรณกรรมต่างประเทศในประเทศไทยพบว่า วรรณกรรมไทยร่วมสมัยที่นักวิจัยนิยมนำไปศึกษาคือนวนิยายและเรื่องสั้น โดยอาจศึกษาเปรียบเทียบรายเรื่องหรือเปรียบเทียบเฉพาะแก่นเรื่อง และศึกษาเปรียบเทียบแนวทางของนักประพันธ์ ดังตัวอย่างวิทยานิพนธ์ในสาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัยของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติที่เป็นงานกลุ่มใหญ่ที่เปรียบเทียบวรรณกรรมไทย-จีน เช่นเรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์โสเภณีในผลงานวรรณกรรมจีน-ไทย จากเรื่อง “พระจันทร์เสี้ยว” ของ เหลลาเส่อ และเรื่อง “หญิงคนชั่ว” ของ ก. สุธรางคณาต์ (2552) การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะเด่นของนวนิยายของ อวี๋ต้าฟู่กับหม่อมเจ้าอากาศดำเกิง (2552) และ เปรียบเทียบนวนิยายรักของ จางอ้ายหลิงและสุวรรณณี สุคนธา (2553) เป็นต้น

อีกกลุ่มหนึ่งคือวิทยานิพนธ์ในสาขาภาษาอังกฤษของสถาบันต่าง ๆ เช่น ความแปลกแยกของสตรีในนวนิยายเรื่อง *ดิ อเวคเคนนิ่ง* และ

ความรักครั้งสุดท้าย (2545) ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการประพันธ์หนังสือสำหรับเด็กของนักเขียนอเมริกันและนักเขียนไทย (2542) ของมหาวิทยาลัยทักษิณ และสาขาภาษาต่างประเทศอื่นๆ เป็นต้นว่า สาขาภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีผู้ทำสารนิพนธ์เรื่อง โศกนาฏกรรมรัก: การศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างนวนิยายเรื่อง *Romeo und Julia auf dem Dorfe* ของก๊อตฟรีด เคลเลอร์กับนวนิยายเรื่อง*แผลเก่า* ของไม้ เมืองเดิม (2547) และ การศึกษาเชิงเปรียบเทียบการนำเสนอภาพศิลปะในนวนิยายเรื่อง TONIO KRÖGER ของโทมัส มันน์ และนวนิยายเรื่อง *ความรักของวิลยา* ของเสนีย์ เสาวพงศ์ (2548)

1.3 การวิเคราะห์เนื้อหา

ในหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษางานหลักสูตรในสาขาภาษาและวรรณกรรมต่างประเทศอนุญาตให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมไทยร่วมสมัยแล้วเขียนเป็นงานวิจัยเพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาได้ งานวิจัยในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่พบในช่วงทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา กลุ่มงานวิจัยที่พบมากที่สุดคืองานวิจัยในสาขาภาษาอังกฤษของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ในการสืบค้นจึงอาจต้องใช้ภาษาอังกฤษ) และงานวิจัยสาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัยของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองหลักสูตรกำหนดให้ผู้เขียนเขียนรายงานการวิจัยดังกล่าวเป็นภาษาต่างประเทศ ตัวอย่างงานวิจัยของสาขาภาษาอังกฤษคือ การเปลี่ยนแปลงคุณค่าชีวิตของพระสงฆ์ไทยอันเนื่องมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สะท้อนในนวนิยายเรื่อง *งู* ของ วิมล ไทรนันทน์ (2550) การเปรียบเทียบบทบาทสตรีไทยผ่านตัวละครเอกหญิงในนวนิยาย *ปีศาจ* ของเสนีย์ เสาวพงศ์ และผู้หญิงคนนั้นชื่อ *บุญรอด* ของ โปต้น (2551) และ การครอบงำของชาติตะวันตกที่สะท้อนในนวนิยายของ

ว.ณ ประมวลมารค (2554)³ ส่วนตัวอย่างของสาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย ได้แก่ มองวัฒนธรรมไทยจีน ทางด้านความคิดที่แตกต่างและสอดคล้องจากเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย (2552) และ การศึกษาวิจัยแนวความคิดและผลงานการประพันธ์ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นักประพันธ์ไทยผู้มีเชื้อสายจีน (2552)

2. งานวิจัยสาขาบรรณารักษศาสตร์หรือสารสนเทศศาสตร์

ยุรฉัตร บุญสนิท (2528: 44) เสนอว่าวิธีการศึกษาวรรณกรรมโดยอ้อมอีกวิธีการหนึ่งคือการศึกษาด้วยวิธีรวบรวมและประเมินคุณค่าตามนิสัยสติทางบรรณารักษศาสตร์ ในช่วงเวลา ก่อน พ.ศ.2533 มีวิทยานิพนธ์ที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและผลงานของนักเขียนที่มีชื่อเสียงหลายคน อาทิ สด กุระโรหิต หลวงวิจิตรวาทการ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ โชติ แพร่พันธุ์ (ยาขอบ) และมาลัย ชูพินิจ ซึ่งตรีศิลป์ บุญขจร (2530) เรียกงานวิจัยกลุ่มนี้ว่าแนว “ชีวิตและงาน” อย่างไรก็ตาม ในยุคสมัยต่อมา การศึกษาแนวดังกล่าวได้เสื่อมความนิยมลง และเมื่อวิชาบรรณารักษศาสตร์ได้เปลี่ยนแปลงเป็น “สารนิเทศศาสตร์” และ/หรือ “สารสนเทศศาสตร์” ก็ทำให้ความสนใจในการใช้ข้อมูลวรรณกรรมไทยร่วมสมัยลดน้อยลงโดยหันไปพัฒนางานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศ การประเมินสารสนเทศ และการพัฒนาแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จากการสำรวจทำให้พบว่า ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็น “สำนัก” หนึ่ง ที่ยังคงสนับสนุนให้ใช้วรรณกรรมไทยร่วมสมัยเป็นข้อมูลในการวิจัย แต่จะจำกัดวงอยู่ที่วรรณกรรมสำหรับเด็ก เพราะงานเขียนกลุ่มนี้อยู่ในความสนใจของนักวิจัยสาขาบรรณารักษศาสตร์มาแต่เดิม ดังที่เราจะพบว่าเป็นรายวิชาปรากฏอยู่ในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์ฯ ของสถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะในระดับปริญญาบัณฑิต ทั้งยังมีฐานะเป็นหลักสูตรปริญญาบัณฑิต สาขาวรรณกรรมสำหรับเด็ก ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒด้วย

³ การศึกษาค้นคว้าอิสระในสาขาภาษาอังกฤษจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จะปรากฏในบรรณานุกรมเอกสารภาษาอังกฤษ.

ตัวอย่างงานวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์และสาขาสันเทศศาสตร์ที่ใช้วรรณกรรมไทยร่วมสมัยเป็นข้อมูลจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีดังต่อไปนี้ การวิเคราะห์หนังสือสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (2542) การวิเคราะห์หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับรางวัลในการประกวดหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2521-2544 (2545) การวิเคราะห์หนังสือพุทธศาสนาประเภทบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น (2546) และการวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลตั้งแต่ปี พ.ศ.2506 ถึง พ.ศ. 2548 (2549) และมีงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยบูรพาอีกจำนวนหนึ่งที่ศึกษากลุ่มข้อมูลที่คล้ายคลึงกัน เช่น การวิเคราะห์และเปรียบเทียบหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับรางวัลระหว่างปี พ.ศ.2543-2548 กับหนังสือที่วัยรุ่นเลือกอ่านในปัจจุบัน (2549)

ตัวอย่างงานวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์ที่น่าสนใจอีกแนวหนึ่งคือ การวิจัยการประเมินค่าหนังสือ เช่นงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาเกณฑ์การประเมินค่าวรรณกรรมไทย (2543) การวิจัยครั้งนี้เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ด้วย ในแง่การกำหนดเนื้อหาของหนังสือให้เหมาะกับช่วงอายุของผู้อ่าน คุณค่าของหนังสือที่ควรกำหนดให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยเรื่องนี้ อาจนำไปต่อยอดเรื่องการประเมินค่าวรรณกรรมในมิติของวรรณกรรมวิจารณ์ได้ด้วย⁴

3. งานวิจัยสาขาศึกษาศาสตร์และจิตวิทยา

ในช่วงเวลาที่เป็นขอบเขตของการสำรวจ งานวิจัยวรรณกรรมไทยร่วมสมัยในสาขาศึกษาศาสตร์และจิตวิทยา อาจจำแนกได้เป็นสองกลุ่มใหญ่คือกลุ่มที่

---

⁴ นักวิจัยในสาขาก็สนใจเกณฑ์การประเมินค่าวรรณกรรมเช่นกัน ศึกษาการประเมินค่าวรรณกรรมที่สัมพันธ์กับมิติเรื่องอำนาจในวิทยานิพนธ์คุณฐิภัณฑิต สาขาภาษาไทยจากมหาวิทยาลัยนเรศวร เรื่อง วาที่กรรมวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (2552).

เน้นการวิเคราะห์และศึกษาคุณค่าในวรรณกรรมไทยร่วมสมัยทั้งที่เป็นแบบเรียน หนังสืออ่านนอกเวลา และวรรณกรรมที่มีความดีเด่น ซึ่งยังผูกอยู่กับการวิจัย พื้นฐาน กับอีกกลุ่มหนึ่งที่เน้นการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยและวิชาที่เกี่ยวข้องจากวรรณกรรมซึ่งเป็นการวิจัยประยุกต์ ตัวอย่างงานวิจัยในสาขาศึกษาศาสตร์ในกลุ่มที่เน้นวิเคราะห์และศึกษาคุณค่าพบมากในวิทยานิพนธ์ของสาขาหลักสูตรและการสอน สาขาศึกษาศาสตร์-การสอน (การสอนภาษาไทย) ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เช่น การศึกษาเชิงวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมในหนังสือเรียนภาษาไทยวิชาเลือกเสรี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (2539) การวิเคราะห์นวนิยายสังคมชนบทจากหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533) (2543) การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของตัวละครเด็กในวรรณคดีที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (2542) และการวิเคราะห์จริยธรรมในวรรณกรรมเด็ก ช่วงอายุ 12-14 ปี (2550) อีกแหล่งหนึ่งที่พบมากคือวิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระสาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีตัวอย่างงานวิจัยดังนี้ ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายของโบทันตามแนวทฤษฎีวิเคราะห์ (2548) ภาพสะท้อนโลกทัศน์ชาวล้านนาในนวนิยายของมาลา คำจันทร์ (2549) การวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเพลงคำเมืองของจรัส มโนเพ็ชร (2549) และ การวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลในวรรณกรรมเรื่องสี่แผ่นดิน (2550)

อีกกลุ่มหนึ่งคือการวิจัยเชิงประยุกต์ที่ใช้วรรณกรรมร่วมสมัยเป็นฐาน เช่นวิทยานิพนธ์ในสาขาการศึกษาปฐมวัย และประถมศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเรื่อง ผลของการใช้นิทานอิงปรัชญาจากหนังสืออ่านสำหรับเด็ก ที่มีต่อมโนทัศน์ทางคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (2542) การพัฒนาโปรแกรมการสอนภาษาไทยใช้วรรณกรรมเด็กเพื่อส่งเสริมการใช้เสียงตัวอักษรของเด็กวัยอนุบาล (2545) และ ผลของการสอนการวิพากษ์

วรรณกรรมสำหรับเด็ก ที่มีต่อความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล (2547)

ในหลายสถาบันการศึกษา สาขาจิตวิทยาสังกัดอยู่ในคณะศึกษาศาสตร์ จึงมีงานวิจัยที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสาขาวิชาจำนวนมาก งานวิจัยในสาขาจิตวิทยามีจำนวนหนึ่งศึกษาพฤติกรรมของตัวละครในวรรณกรรม เช่น วิเคราะห์บุคลิกภาพตัวละครเอกตามแนวทฤษฎีจิตวิเคราะห์ในนวนิยายเรื่องหลายชีวิต (2545) จากมหาวิทยาลัยบูรพา และมีงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งที่ใช้วรรณกรรมไทยร่วมสมัยโดยเฉพาะเรื่องสั้นเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงวรรณกรรมบำบัด (bibliotherapy) โดยประยุกต์ใช้กับกลุ่มคนที่มีปัญหาหลากหลายทั้งภาวะพิการทางกายภาพและปัญหาทางอารมณ์ ตัวอย่างงานวิจัยได้แก่ ผลของวรรณกรรมบำบัดต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (2546) จากมหาวิทยาลัยบูรพา วรรณกรรมบำบัดความเครียดของวัยรุ่น (2548) และ การใช้วรรณกรรมบำบัดในการปรับปรุงบุคลิกภาพเก็บตัวของวัยรุ่นหญิงในสถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์ (2551) จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

4. งานวิจัยสาขานิเทศศาสตร์

ในหนังสือหรือตำราด้านนิเทศศาสตร์หรือสื่อสารมวลชนมักระบุว่าหนังสือหรือวรรณกรรมทำหน้าที่เป็นสื่อประเภทหนึ่ง ไม่ต่างกับวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หรือหนังสือพิมพ์ นักวิจัยด้านนิเทศศาสตร์จึงสนใจนำข้อมูลวรรณกรรมไทยร่วมสมัยไปใช้ด้วยเช่นกัน จากการสำรวจพบว่ามีงานวิจัยที่มองวรรณกรรมในฐานะสื่ออย่างชัดเจน เช่นปัญหาพิเศษจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้เรื่อง บทบาทของเรื่องสั้นในฐานะสื่อมวลชน: กรณีศึกษา “สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน” ของวินทร์ เลียววาริณ (2547) นอกจากนั้นยังมีงานที่ศึกษาชีวิตของนักประพันธ์ที่ทำงานอีกด้านหนึ่งของนักหนังสือพิมพ์ งานวิจัยกลุ่มนี้จะทำให้รู้จักและเข้าใจชีวิตและวิถีคิดของนักประพันธ์ดีขึ้น เช่น แนวคิดด้านการเมืองและสังคมกับลักษณะความเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่สะท้อนจากงานเขียนของมาลัย ชูพินิจ

(2542) และ แบบอย่างชีวิตของนักหนังสือพิมพ์ต้นแบบ: กรณีศึกษาอัศศิริ ธรรมโชติ (2543)

ความสนใจของนักวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ยังครอบคลุมไปถึงการถ่ายโยงเนื้อหาข้ามสื่อ ที่นักประวัติศาสตร์มองว่าเป็นสัมพันธภาพ (intertextuality) เช่นเดียวกับนักวิจัยในสาขา จากสื่อประเภทวรรณกรรมไปเป็นสื่ออื่นไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์หรือภาพยนตร์ จึงมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาในแนวนี เป็นต้นว่า การวิเคราะห์การเขียนบทละครโทรทัศน์เรื่อง “ปริศนา” (2534) การเปรียบเทียบลักษณะไทยและลักษณะตะวันตกจากสื่อนวนิยายและภาพยนตร์เรื่อง *กาเหว่าที่บางเพลง* และ *Village of the Damned* (2540) การเชื่อมโยงเนื้อหา “นวนิยาย” ในสื่อสิ่งพิมพ์และในสื่อละครโทรทัศน์ (2541) และ การถ่ายโยงเนื้อหาทางเพศจากวรรณกรรมสู่ภาพยนตร์เรื่อง “จัน ดารา” (2545)

นอกจากที่กล่าวถึงข้างต้นแล้ว ในฐานะที่นิเทศศาสตร์เป็นสังคมศาสตร์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมศาสตร์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมไทยร่วมสมัยอีกกลุ่มหนึ่งจึงเป็นเรื่องที่ว่าด้วยการศึกษาพฤติกรรมกรรมการอ่าน และการเปิดรับวรรณกรรมในฐานะสื่อแขนงหนึ่ง เช่น งานวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เรื่อง พฤติกรรมการอ่านหนังสือวรรณกรรมเยาวชน ประเภทบันเทิงคดีของเด็ก ในกรุงเทพมหานคร (2544) และ พฤติกรรมการเปิดรับ และทัศนคติที่มีต่อหนังสือธรรมะของผู้อ่านในเขตกรุงเทพมหานคร (2549) รวมทั้งศึกษาสื่อในฐานะองค์กรหรือสถาบันทางสังคม ซึ่งการศึกษาแนวนี้จะทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมได้ในอีกมิติหนึ่ง ตัวอย่างงานวิจัยได้แก่ การศึกษาสถานภาพและกระบวนการควบคุมประตู่ข่าวสารของสำนักพิมพ์หนังสือเล่มในประเทศไทย (2538) และ นิตยสารแนวท่อนกเที่ยว: ศึกษาองค์กรเนื้อหา และผู้รับสาร (2539)

5. งานวิจัยสาขาปรัชญาและศาสนา

งานวิจัยสาขาปรัชญาและศาสนาที่ใช้วรรณกรรมไทยร่วมสมัยเป็นข้อมูลในการศึกษาถือว่าเป็นการวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์ที่ช่วยตอบคำถามว่าสิ่งใดที่อยู่เบื้องหลังความคิดของประพันธ์กรในการสื่อสารความคิดทางปรัชญาเฉพาะตนกับผู้อ่าน รวมไปถึงการวิเคราะห์สารสำคัญทางพระพุทธศาสนาอันเป็นนวัตกรรมกระแสหลักที่ไหลวนอยู่ในกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะของไทยด้วย

จากการสำรวจงานวิจัยควบคู่กับการศึกษาหลักสูตรทั้งระดับปริญญาบัณฑิตและระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาและศาสนาที่ดำเนินการในประเทศไทยทำให้พบว่า รายวิชาที่หลักสูตรจำนวนมากจัดไว้คือ รายวิชาที่ว่าด้วยปรัชญาในวรรณกรรม วรรณกรรมกับปรัชญา หรือปรัชญาวรรณกรรม ที่มีเนื้อหาหลากหลายไปตามความสนใจของผู้สอนและของแต่ละสถาบัน การสำรวจยังทำให้พบว่า มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นแหล่งที่มีงานวิจัยสาขาปรัชญาฯ ที่ใช้ข้อมูลวรรณกรรมไทยร่วมสมัยมากที่สุด ตัวอย่างงานวิจัยประกอบด้วย **ปรัชญาการเมืองของเทียนวรรณ (2534) แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมของชาติ กอบจิตติ ช่วง พ.ศ.2522-2536 (2543) มนุษย์ในความคิดของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล (2547) และ การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องเสรีภาพในทัศนะของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล กับฌอง-ปอล ซาทร์ (2552)**

นอกจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่แล้ว ยังมีสถาบันการศึกษาอื่นที่เปิดสอนสาขาที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาและศาสนา และสร้างงานวิจัยที่ใช้วรรณกรรมไทยร่วมสมัยเป็นข้อมูลด้วยเช่นกัน เป็นต้นว่า สาขาจริยศาสตร์ศึกษา มีงานวิจัยเรื่อง **การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมของอาจารย์สุขีพ บุญญาภาพประเภทนวนิยายอิงธรรมะ (2547) และ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีวิทยานิพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนาจำนวนหนึ่ง**ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาพุทธปรัชญาและอิทธิพลของศาสนาที่มีต่อการสร้างสรรค์วรรณกรรม ตัวอย่างได้แก่ **หลักธรรม**

ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งไทย (2537) ศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม (2546) วิเคราะห์พุทธจริยธรรมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์: ศึกษาเฉพาะกรณีกวีนิพนธ์รางวัลซีไรท์ (ประเทศไทย) (2546) และ ศึกษาวิเคราะห์อุดมธรรมในทัศนะของศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์) (2551)

6. งานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์และรัฐศาสตร์

งานวิจัยในสาขาประวัติศาสตร์เป็นงานอีกกลุ่มหนึ่งที่เน้นศึกษาริบทสังคมอันเป็นเงื่อนไขที่ทำให้วรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเกิดขึ้นมา เช่นเดียวกับงานวิจัยสาขารัฐศาสตร์ที่เฟื่องฟูที่บริบททางสังคมการเมืองและการแปรนัยทางการเมืองในวรรณกรรม อันที่จริงนักรัฐศาสตร์และนักประวัติศาสตร์เป็นนักวิจัยต่างสาขากลุ่มแรกๆ ที่สนใจศึกษาวรรณกรรมทั้งวรรณกรรมโบราณและวรรณกรรมร่วมสมัย อย่างไรก็ตาม ประวัติศาสตร์และรัฐศาสตร์เป็นสาขาวิชาที่มีวิธีวิทยาที่ชัดเจน เมื่อได้ศึกษางานวิจัยในกลุ่มนี้แล้วทำให้พบว่าในการมองวรรณกรรมเรื่องเดียวกันหรือกลุ่มเดียวกัน นักประวัติศาสตร์และนักรัฐศาสตร์มักมองแง่มุมที่ต่างกับนักวิจัยในสาขาและจะใช้หลักฐานอื่นๆ มาช่วยในการวิเคราะห์ตีความวรรณกรรมที่เป็นข้อมูล ตัวอย่างงานวิจัยในสาขาประวัติศาสตร์ ได้แก่ ชุดโครงการวิจัยของสายชล สัตยานุรักษ์ที่ได้รับทุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เรื่อง ประวัติศาสตร์วิคิดเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทยของปัญญาชน (พ.ศ.2435-2535) ที่ศึกษาประพันธ์กรที่หลากหลาย เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ หลวงวิจิตรวาทการ และ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นอกจากนี้ยังมีวิทยานิพนธ์อีกหลายเรื่องที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาวรรณกรรม เช่น "อศวพาหุ" กับการใช้วรรณกรรมเพื่อเผยแพร่แนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง (2537) และ ภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทยที่ปรากฏในนวนิยายไทย พ.ศ. 2512-2533 (2550) ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนงานวิจัยในสาขารัฐศาสตร์มีตัวอย่างงานวิจัยของมหาวิทยาลัยรามคำแหงจำนวนหนึ่ง เช่น การเมืองในวรรณกรรมสี่แผ่นดิน (2545) และการเมืองในวรรณกรรม: ศึกษานวนิยายเรื่องประชาธิปไตยบนเส้นทางนหาน (2552) ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ งานวิจัยในสาขารัฐศาสตร์ก็เน้นตีความวรรณกรรมร่วมสมัยรายเรื่องโดยมองหาสารทางการเมืองและบริบททางการเมือง ได้แก่ ความคิดทางการเมืองในวรรณกรรมไทย: ศึกษากรณีนวนิยายเรื่องสี่แผ่นดินของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2546) และ วิเคราะห์ปัญหาภาคใต้ศึกษาผ่านวรรณกรรม “แผ่นดินอื่น” ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ (2548) ส่วนงานวิจัยสาขาการปกครองของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เน้นศึกษาความคิดทางการเมืองของประพันธ์กรรายบุคคล ช่วง พ.ศ.2534 เป็นต้นมามีงานวิจัยแนวนี้ลดลงแต่ยังหลงเหลืออยู่บ้าง เช่น ความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวรัตน (2540) และ ความคิดทางการเมืองของพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนครธิปไตยประพันธ์ (2552)

7. งานวิจัยสาขาอาณานิคมศึกษาและสหวิทยาการ

อาณานิคมศึกษา (Area Studies) เป็นสาขาวิชาที่เกิดขึ้นในวงการศึกษไทยมาชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้ว สาขาวิชาดังกล่าวเป็นการหลอมรวมกันของสาขาวิชาที่หลากหลายในการศึกษาภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง ในยุคแรกเน้นศึกษาเรื่อง “ไทย” จึงมีสาขา “ไทยคดีศึกษา” เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในภูมิภาค เช่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยทักษิณ และมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ต่อมาอาณานิคมศึกษาได้ขยายออกไปมากขึ้น ในปัจจุบันในประเทศไทยมีการเปิดสอนหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาไทศึกษา เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ญี่ปุ่นศึกษา เกาหลีศึกษา และยุโรปศึกษา และด้วยความเปลี่ยนแปลงในวงวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของโลก การศึกษาในเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary Study) จึงเป็นเสมือนคำขานรับของอาณานิคมศึกษาที่มีอยู่เดิม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิตสาขาสหวิทยาการ และหลักสูตรในลักษณะคล้ายคลึงกันที่ใช้ชื่อกว้าง ๆ ว่า

“สังคมศาสตร์” ในมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมีสาขาวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งเป็นสาขาวิชาที่มีลักษณะ “ต้านสาขาวิชา” (anti-disciplinary)⁵ เปิดสอนในมหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และมหาวิทยาลัยทักษิณ⁶

งานวิจัยในสาขาอาณานิคมศึกษาและสหวิทยาการนี้มีจำนวนมากที่ใช้วรรณกรรมไทยร่วมสมัยเป็นข้อมูลในการศึกษา อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์มีทั้งที่อยู่ในสาขาวรรณกรรม และอยู่ต่างสาขา รวมทั้งมีการทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์ระหว่างสาขาด้วย งานวิจัยในกลุ่มนี้จึงมิได้มุ่งเน้นการเผยแผ่ให้เห็นคุณค่าทางศิลปะของวรรณกรรมแต่จะเน้นความสัมพันธ์กับบริบทสังคมอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับงานวิจัยในสาขาประวัติศาสตร์และรัฐศาสตร์ นอกจากนี้ งานวิจัยบางเรื่องยังเป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมไทยร่วมสมัยโดยใช้ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์มาศึกษาวรรณกรรมในฐานะตัวบททางวัฒนธรรม (cultural text) ด้วย ตัวอย่างเช่นงานวิจัยในสาขาไทยคดีศึกษาเรื่อง **โลกทรรศน์ที่ปรากฏในเรื่องสั้นของนักเขียนชาวไทยที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมเรื่องสั้นดีเด่น (2537)** งานวิจัยเรื่อง **เอกลักษณ์ไทยที่ปรากฏในนวนิยายที่ได้รับรางวัล (2547)** และวิทยานิพนธ์สาขาไทยศึกษา⁷ เรื่อง **สำนึกเรื่องถิ่นฐานในนวนิยายเรื่องลูกอีสานของคำพูน บุญทวี (2553)** และ **หญิงเชื้อสายจีนในนวนิยายไทย: การต่อรองแห่งอัตลักษณ์ เพศสภาวะและการเปลี่ยนรุ่น (2554)** รวมทั้งวิทยานิพนธ์สาขาภูมิภาคศึกษาเรื่อง **ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพสังคมกับวรรณกรรมนักเขียนสตรีของไทยและของจีน: การศึกษาเปรียบเทียบตัวตน**

⁵ “ต้านสาขาวิชา” ในที่นี้หมายถึง “สปิริต” ในการทลายกรอบหรือกำแพงทางความคิดที่แบ่งสาขาวิชาต่างๆ ออกจากกันอย่างเคร่งครัด.

⁶ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิดรับนักศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา) ในภาคต้น ปีการศึกษา 2556 ซึ่งถือว่าเป็นหลักสูตรบัณฑิตศึกษาด้านวัฒนธรรมศึกษาหลักสูตรล่าสุดในประเทศไทย.

⁷ อยู่ในบรรณานุกรมเอกสารภาษาอังกฤษ.

ผู้หญิงที่ดิ้นรนเพื่อแสวงหาความรักในช่วงรอยต่อเมื่อสังคมเดิมกำลังเข้าสู่สังคมใหม่ในนวนิยายและเรื่องสั้นของสุวรรณี สุคนธา และจาง ไอลิน (2552)

ตัวอย่างงานวิจัยที่ใช้ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์เข้ามาศึกษาคือวิทยานิพนธ์ในสาขาพัฒนาสังคมเรื่อง ภาพเสนอผู้หญิงในวรรณกรรมไทยช่วงทศวรรษ 2530: วิเคราะห์ความโยงใยกับประเด็นทางสังคม (2547) วิทยานิพนธ์สาขา สหวิทยาการเรื่อง ผลกระทบวิกฤติเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์กับโลกทัศน์นักเขียนไทย: ภาพสะท้อนสังคมและการเมืองจากวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นระหว่างปี พ.ศ.2540-2544 (2548) และวิทยานิพนธ์สาขาวัฒนธรรมศึกษาเรื่อง ภาพตัวแทนของผู้หญิงในวรรณกรรมล้านนา: กรณีศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมสามสมัย เรื่องคำวชเจ้าสุวัตร นางบัวคำ บทละครขอเรื่องน้อยใจยา นางแว่นแก้ว นวนิยายเรื่องดวงคนดืบ (2553)

จากการที่ได้สำรวจวรรณกรรมไทยร่วมสมัยที่ไปปรากฏในงานวิจัยหลากหลายข้างต้นทำให้เห็นว่า หัวข้อวิจัยที่นักวิจัยต่างสาขาเลือกมอมนั้นน่าสนใจและหลายเรื่องเป็นประเด็นที่นักวิจัยวรรณกรรมอาจมองไม่เห็น หรือมองไม่ “ทะลุ” หัวข้อต่อไปจึงจะนำเสนอคุณูปการที่เป็นไปได้ของงานวิจัยต่างสาขาต่อนักวิจัยในสาขาให้เห็นจริงเพื่อประโยชน์ในการต่อยอดพัฒนาการวิจัยวรรณกรรมไทยร่วมสมัยต่อไป

คุณูปการที่เป็นไปได้ของงานวิจัยต่างสาขาคู่งานวิจัย ด้านวรรณกรรมไทยร่วมสมัย

Garber (2001: 67) เสนอแนวคิดเรื่อง “ปมริษยาจากต่างสาขาวิชาหรือต่างศาสตร์” (discipline envy) เอาไว้ในหนังสือ *Academic Instincts* (2003) สรุปความตอนหนึ่งได้ว่า เมื่อสาขาวิชาใหม่ๆ พัฒนาขึ้นมา สาขาวิชาดั้งเดิมบางส่วนก็เริ่มหมดความสำคัญลงไป ความริษยาหรือความปรารถนา หรือการเลียนแบบ เพื่อให้ทัดเทียม กอปรกับความคิดฝันที่จะสถาปนาตนให้สมบูรณ์กว่าอีกสาขาวิชา

หนึ่งเป็นแนวโน้มที่ปรากฏชัดในโลกรักษาการ รูปการณ์ดังกล่าวผลิตซ้ำจินตนาการที่ว่า ความจริงแท้ ระเบียบวิธีที่นำไปสู่ข้อค้นพบอันกระฉ่างมากที่สุด หรือกระบวนการทัศน์ที่มีคำตอบที่ดีที่สุดล้วนอยู่ในอาณาเขต ในภาควิชา หรือในวารสารวิชาการของ “สาขาวิชาเพื่อนบ้าน” มากกว่าสาขาวิชาของเราเอง

จากแนวคิดของการ์เบอร์ข้างต้น แม้ว่าการศึกษางานวิจัยด้านวรรณกรรมไทยร่วมสมัยโดยนักวิจัยต่างสาขาจะมีข้อควรระวังหรือข้อจำกัดต่างๆ เป็นต้นว่า ทักษะการตีความวรรณกรรม ความรู้เรื่องประวัติวรรณกรรม และทักษะการรายงานผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) แต่นักวิจัยในสาขาก็ไม่พึงละเลยการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยผนวกรวมงานวิจัยในสาขาอื่นเข้ามาด้วย เพื่อความสมบูรณ์และหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนของงานวิจัยที่อาจเกิดขึ้นได้ ดังที่ กุสุมา รัชมณี (2537: 200) ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความสำคัญของงานวิจัยต่างสาขาไว้อย่างน่าสนใจว่า

การวิจัยเป็นงานวิชาการที่ควรทำอย่างสัมพันธ์กับงานของนักวิชาการอื่นๆ ทั้งที่อยู่ในวงวิชาการเดียวกันและที่เกี่ยวข้องด้วย ผู้ที่จะศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมไทยจึงควรหาโอกาสศึกษาผลงานวิจัยวรรณกรรมของนักวิชาการวรรณกรรมไทยหรือนักวิชาการอื่นที่ใช้ข้อมูลวรรณกรรมเพื่อศึกษาวิชาต่างๆ เช่น สังคมวิทยา ประวัติศาสตร์ เป็นต้น นอกจากจะทำให้ผู้ศึกษาได้ขยายวงความรู้ความคิดออกไปให้กว้างขวางแล้ว ยังทำให้เลี่ยงการทำงานซ้ำซ้อนกันได้ด้วย ปัญหาส่วนหนึ่งที่เกิดในการวิจัยวรรณกรรมไทยเกิดจากการที่ผู้วิจัยละเลยที่จะศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ผลที่ปรากฏก็คือความซ้ำซ้อนที่ทำให้เกิดความสูญเปล่าทางวิชาการ และผลงานที่ได้ก็เป็นงานที่ขาดความคิดริเริ่มซึ่งควรจะเป็นลักษณะเด่นของงานวิจัยด้วย

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยทดลองสังเคราะห์ “คุณูปการที่เป็นไปได้” ของงานวิจัยด้านวรรณกรรมไทยสมัยใหม่ของนักวิจัยต่างสาขา เพื่อให้ให้นักวิจัยในสาขานำไปพิจารณาต่อยอดได้ต่อไป โดยขอเสนอคุณูปการ 3 ประการด้วยกัน ประกอบด้วย 1) การขยายขอบเขตการเลือกใช้ตัวบทเป็นข้อมูล 2) การใช้กรอบทฤษฎีทางเลือกในการตีความตัวบท และ 3) การเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องการศึกษาวรรณกรรมไทยร่วมสมัย

1. การขยายขอบเขตการเลือกใช้ตัวบทเป็นข้อมูล

ตัวบทวรรณกรรมไทยร่วมสมัยที่ผู้วิจัยนิยมนำมาใช้เป็นข้อมูลส่วนใหญ่แล้วประกอบด้วย นวนิยาย เรื่องสั้น กวีนิพนธ์ เพลง สารคดี และบทละคร มีจำนวนหนึ่งที่ใช้ศึกษาคำตอบในฐานะวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ในการเลือกตัวบทนั้นปัญหาอย่างหนึ่งที่อาจพบคือปัญหาเรื่องการประเมินค่า คำถามที่นักวิจัยในสาขาจะถามหรือถูกถามอยู่เสมอคือ งานที่นำมาศึกษามีคุณค่าพอหรือไม่ ต่อมา แม้ว่าในปัจจุบันขอบเขตของการเลือกใช้ตัวบทจะขยายออกจากจุดเริ่มต้นมากแล้ว แต่ยังมีตัวบทวรรณกรรมไทยร่วมสมัยอีกหลายประเภทหลายแหล่งที่รอให้นักวิจัยในสาขาศึกษาและนำเสนอสู่วงวิชาการ

ตัวบทกลุ่มที่นักวิจัยในสาขายังคงสนใจอยู่น้อยคืองานเขียนที่มีลักษณะเป็น “เรื่องเล่าชีวิต” (life narrative) รูปแบบของงานที่มีผู้นำไปศึกษาคือชีวประวัติและอัตชีวประวัติซึ่งขอบเขตของงานที่นำมาศึกษาก็จะถูกขีดวงด้วย “คุณค่า” ที่จะประเมินโดยชนของการวิจัยในสาขา เรื่องเล่าชีวิตที่มีได้เขียนด้วยภาษาที่ประณีตแต่ก็สามารถแสดงอัตลักษณ์หรือตัวตนของนักเขียนได้ยังมีอยู่จำนวนมาก นักวิจัยสาขาบรรณารักษศาสตร์เป็นกลุ่มคนที่สนใจตัวบทดังกล่าวดังที่ปรากฏในงานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หนังสือชีวประวัติของคนไทยที่จัดพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2524-2543 (2545) และการศึกษาเรื่องเล่าใน “หนังสืองานศพ” ที่นักวิจัยในสาขาไม่สนใจมากเท่าใดนักในงานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หนังสืออนุสรณ์งานศพที่

จัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2521-2530 (2542)⁸ นอกจากนั้นแล้วงานวิจัยในสาขานี้เทศ ศาสตร์ยังสนใจเรื่องเล่าที่ปรากฏในอินเทอร์เน็ต เว็บบล็อก เช่นเรื่อง การใช้ ภาษาในการนำเสนอตนเองบนไดอะรี่ออนไลน์ (2549) และ การศึกษา เปรียบเทียบคุณค่าของบล็อกกับเว็บไซต์ และไดอารี่ออนไลน์ (2550) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันงานวิจัยในสาขาก็มีแนวโน้มที่จะเลือกใช้ข้อมูลในกลุ่มนี้มากขึ้น ดังที่ปรากฏการเลือกเรื่องเล่าของกลุ่มคนที่ไม่มีผู้ศึกษามาก่อนในงานวิจัยเรื่อง บันทึกรประสบการณ์ส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคมะเร็ง: คุณค่าและบทบาทใน ฐานะวรรณกรรมร่วมสมัย (2550) และ เรื่องเล่าของเกย์ในชุมชนวรรณกรรม ออนไลน์: กรณีศึกษากลุ่ม “บลูสกาย โซไซตี้” ใน www.pantip.com (2551) ซึ่งเชื่อได้ว่าหากศึกษาจากงานวิจัยต่างสาขากลุ่มนี้ จะขยายตัว ออกไปได้อีกมาก

ในบางกรณีการประเมินค่าจึงอาจเป็น “กำแพง” ที่สกัดกั้นการเลือกใช้ ข้อมูลที่หลากหลายในการวิจัย งานเขียนบางกลุ่มจึงวางไว้ในฐาน “ปรัวรรณคดี” (para-literature)⁹ ซึ่งมีนัยของคุณค่าที่เป็นรองเมื่อเทียบกับ “วรรณคดี” งานกลุ่ม หนึ่งที่อยู่ในฐานะนี้คือหนังสือภาพสำหรับเด็กอันเป็นวรรณกรรมไทยร่วมสมัยที่ นักวิจัยต่างสาขาสนใจ ตัวอย่างเช่นงานวิจัยในสาขาสื่อสารมวลชนเรื่อง หนังสือ

---

⁸ นักวิจัยต่างสาขาเช่นนักประวัติศาสตร์ก็สนใจ “หนังสืองานศพ” เช่นกัน ดูเพิ่มเติมในบทความเรื่อง “ความหมายของตัวตน: พัฒนาการหนังสือแจกในงานศพ” (2556).

⁹ สิทธิ พิณภูวตล (2534: 69) เสนอให้นักวรรณคดีนำงานที่เป็น “ปรัวรรณคดี” (หรืออาจเรียกว่าปรัวรรณกรรม) เข้ามาสู่แวดวงการศึกษา เพราะจะทำให้เกิดประโยชน์ นานัปการทั้งต่อวงวรรณกรรมและต่อการศึกษาวิชาวรรณกรรมร่วมสมัย ทั้งนี้สิ่งที่อยู่ใน ข่ายว่าเป็นปรัวรรณคดีคือเรื่องเล่าในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะปรัวรรณกรรมมุขปาฐะ ภาพเขียนผนังถ้ำ ข้อความที่จารึกตามโบราณสถานและโบราณวัตถุ ตลอดจนงานที่เกิด จากการดัดแปลง (ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยในสาขานี้เทศศาสตร์) เช่น ภาพวาด ภาพชุด ภาพยนตร์ และการ์ตูน.

ภาพ: โครงสร้างการเล่าเรื่องกับการสื่อสารความหมายสำหรับเด็ก (2551) ผู้วิจัยมองหนังสือภาพในฐานะวรรณกรรมหรือเรื่องเล่าประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและการปลูกฝังค่านิยมบางประการ นักวิจัยในสาขาภาษาและวรรณกรรมต่างประเทศเองก็มองเห็นคุณค่าของงานเขียนประเภทนี้สังเกตได้จากงานวิจัยเรื่อง หนังสือนิทานภาพสำหรับเด็กของไทยที่ได้รับรางวัล: การวิเคราะห์เชิงวรรณกรรมและวาทกรรม (2547) โดยกลุ่มนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่วิเคราะห์ความหมายแฝงเร้น อุดมการณ์เชิงสังคม และความสัมพันธ์เชิงอำนาจในหนังสือภาพสำหรับเด็กของไทยที่ยังไม่มีนักวิจัยวรรณกรรมไทย “ตีแผ่” อย่างชัดเจนมาก่อน

งานอีกรุ่นหนึ่งที่นักวิจัยในสาขายังคง “หมางเมิน” อยู่คือวรรณกรรมไทยที่เขียนเป็นภาษาต่างประเทศ นัทรนัย ประสานนาม (2553: 227-230) เสนอในการเสวนา “จีน-ไทยในภาษาและหนังสือ” ว่า งานเขียนกลุ่มนี้มีฐานะเป็นวรรณกรรมไทยร่วมสมัยเช่นเดียวกัน โดยยกตัวอย่างจากวรรณกรรมที่เขียนเป็นภาษาต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในวงวรรณกรรมไทยนั้น งานที่เขียนเป็นภาษาต่างประเทศมีภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ซึ่งอาจเรียกว่า “วรรณกรรมไทยพากย์อังกฤษ” และ “วรรณกรรมไทยพากย์จีน” กลุ่มนักวิจัยที่สนใจงานกลุ่มนี้คือนักวิจัยสาขาภาษาและวรรณกรรมต่างประเทศ เช่นวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เรื่อง **Thainess in English and Thai-English Children's Literature** (2009) และวิทยานิพนธ์ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เรื่อง **An Analytical Study of Rhetorical Strategies and Ideological Messages in Pira Sudham's Monsoon Country** (2010)¹⁰ ส่วนการวิจัยวรรณกรรมไทยพากย์จีนเป็นแนวโน้มสำคัญในงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ เป็นต้นว่า การศึกษาเรื่องสันชนาตสัน ภาษาจีนในประเทศไทย (2552) การศึกษาภาษาวรรณกรรมร้อยแก้วของ

¹⁰ งานศึกษาวรรณกรรมไทยพากย์อังกฤษจำนวนหนึ่งปรากฏในรูปแบบบทความวิชาการไม่ใช่วิทยานิพนธ์หรือรายงานการวิจัย.

ชื่อหม่าก (2552) และ วิเคราะห์วัฒนธรรมและจริยธรรมเงินจากนิยายเรื่อง “เขาวราชท่ามกลางพายุฝน” (2552)

2. การใช้กรอบทฤษฎีทางเลือกในการตีความตัวบท

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าความสำคัญของงานวิจัยต่างสาขาคือการเสนอให้นักวิจัยในสาขามองตัวบทในมุมมองที่แตกต่าง ในหัวข้อนี้จึงขอยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมจากกรณีศึกษาของงานวิจัยในสาขาและต่างสาขาที่วิจัยในประเด็นที่ใกล้เคียงกัน กรณีศึกษาในที่นี้คืองานวิจัยที่ศึกษางานเขียนของคุณหญิงวิมลศิริไพบูลย์ หรือที่คนรู้จักทั่วไปในนามปากกาทมยันตี โรสลาเรน และลักษณวดี (ในที่นี้ขอเรียกว่าทมยันตี)

นักวิจัยในสาขาสนใจศึกษางานเขียนของทมยันตีมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ช่วงก่อน พ.ศ.2533 ที่อยู่ในขอบเขตของการสำรวจครั้งนี้ จากการสำรวจพบว่า ประเด็นที่นักวิจัยทุกคนสนใจร่วมกันคือประเด็นเกี่ยวกับผู้หญิง และ/หรือ เพศสถานะ (เพศทางสังคม-gender) ของผู้หญิงในงานของทมยันตี ดังข้อค้นพบจากงานวิจัยเรื่อง วิเคราะห์นวนิยายของทมยันตี ตอนหนึ่งว่า “ทมยันตีกล่าวย้ำเกี่ยวกับความประพฤติของสตรีเพื่อฝึกให้มีพฤติกรรมของความเป็นผู้ดี มีกิริยาวาจา สุภาพ เรียบร้อย และมีมรรยาทดี แต่มีข้ออ่อนนุ่มจนเสียบุคลิก ทมยันตีหวังเพียงให้สตรีมีความสำรวมในพฤติกรรมของตนตามความเหมาะสมเท่านั้น” (สัมพันธ์ รุ่งระวี, 2528: 308) ความสนใจในประเด็นนี้มีผู้นำไปสานต่อเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาแนวคิดสตรีนิยมในนวนิยายของทมยันตีระหว่างพุทธศักราช 2506-2534 (2537)

ผู้วิจัยวิเคราะห์นวนิยายของทมยันตีโดยยึดกรอบแนวคิดสตรีนิยม เพื่อพิสูจน์ให้เห็นว่าวรรณกรรมหรือนวนิยายของทมยันตีมีลักษณะเป็นวรรณกรรมสตรี และทมยันตีเป็นนักเขียนสตรีไทยที่มีพัฒนาการทางความคิดเพื่อสิทธิสตรีอย่างชัดเจน ผลการวิเคราะห์พบว่านวนิยายของทมยันตีในช่วง พ.ศ.2506-2534 มีลักษณะเป็นงานเขียน “เรื่องสตรี โดยสตรี เพื่อสตรี” อย่างเด่นชัด โดยการนำเสนอ

แก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาของสตรีในเรื่องชีวิตส่วนตัว ครอบครัว และการเมือง นักเขียนสร้างตัวละครเอกหญิงให้เป็นผู้เล่าเรื่อง ตัวละครเอกหญิงคือตัวแทนของสตรีที่มีความเป็นกุลสตรี และเป็นตัวแทนของสตรียุคใหม่ที่มีความแกร่ง โดยเฉพาะความเข้มแข็งทางใจ รวมทั้งเป็นสตรีที่ทำงานนอกบ้านซึ่งมีทั้งความงามและสติปัญญา เป็นตัวแทนของสตรีที่เรียกร้องต่อสู้ทางสิทธิสตรีและสร้างสำนึกของความเป็นเพศหญิงที่แท้จริง ความคิดเพื่อสิทธิสตรีของทมยันตีเป็นอิทธิพลที่ทมยันตีได้รับจากประสบการณ์การรับรู้สภาพความเป็นจริงของสังคมไทย และประสบการณ์จริงในชีวิตของทมยันตีด้านครอบครัวและมีบทบาททางการเมือง นอกจากนี้ นวนิยายของทมยันตียังสะท้อนให้เห็นพัฒนาการทางความคิดของทมยันตีในการเรียกร้องต่อสู้เพื่อสิทธิสตรี หรือสิทธิมนุษยชนเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศ โดยให้เหตุผลชัดเจนว่า สตรีถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่จากบุรุษเพศเพราะสภาพสังคมไทยเป็นสังคมที่ยอมรับอำนาจชายเป็นใหญ่ (ปิตาธิปไตย-Patriarchy)

งานวิจัยข้างต้นได้จุดประกายให้มีผู้ศึกษาวิจัยประเด็นเกี่ยวกับผู้หญิงในนวนิยายของทมยันตีอย่างจริงจัง ดังที่ปรากฏงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งที่น่าสนใจ พบดังกล่าวน่าสนใจ โดยเน้นศึกษาองค์ประกอบวรรณกรรมและประวัติชีวิตของนักเขียนควบคู่กันไปทั้งยังนำเสนอข้อค้นพบในทำนองเดียวกัน เช่นในงานวิจัยเรื่อง **ผู้หญิงในนวนิยายของวิมล ศิริไพบุลย์: การศึกษาเชิงวิเคราะห์** (2541) ข้อค้นพบที่น่าสนใจของผู้วิจัยมีอยู่ว่า

ผู้เขียนมีทัศนะว่า ผู้หญิงยังไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ในขณะที่สังคมกำหนดค่านิยมของผู้หญิงให้ต้องรักษาความบริสุทธิ์เป็นกุลสตรี มีความอดทนอดกลั้นต่อปัญหาชีวิตครอบครัวเพื่อให้ชีวิตสมรสดำเนินไปตลอดรอดฝั่ง แต่สังคมไม่เคยกำหนดค่านิยมให้ผู้ชายซื้อสัตย์ต่อภรรยา รักเดียวใจเดียว เสียสละเพื่อครอบครัว นอกจากนี้ผู้เขียนยังเสนอทัศนะว่า ผู้หญิงควรมีสิทธิที่จะตัดสินใจชีวิตของตนเองและมีส่วนร่วมในการ

สร้างสรรค์สังคมได้เช่นเดียวกับผู้ชาย สรีระทางร่างกายมิใช่สิ่งที่จะจำกัดให้ผู้หญิงหมดสิทธิอันพึงมีพึงได้ของตน (เพ็ญแข งามดวงใจ, 2541: 284)

การตีความของผู้วิจัยโน้มนำเพียงเข้าหากการวิจารณ์แนวสตรีนิยมที่พิจารณาผู้หญิงเป็นศูนย์กลางของการวิจารณ์ และชี้ให้เห็นศักยภาพของผู้หญิงที่ถูกกดทับโดยระบบค่านิยม โดยผู้วิจัยเสนอว่าทมิยันตีเป็นนักเขียนที่นำเสนอปัญหาของผู้หญิงอย่างจริงจัง และสร้างพลังให้แก่ผู้หญิงผ่านวรรณกรรม คำว่า "สิทธิ" จึงเป็นคำสำคัญที่ถูกผนวกเข้ามาเพื่อแสดง "สำเนียงแบบสตรีนิยม" (feminist accent) ให้ปรากฏในการวิเคราะห์ตีความเพื่อเป็นเสียงก้องสะท้อนตอบโต้กับงานวิจารณ์ และงานวิจัยจำนวนมากที่กล่าวถึงงานเขียนและชีวิตของทมิยันตี ในลักษณะดังกล่าวนี้ เราจึงพบข้อค้นพบที่คล้ายคลึงกันในงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งคือ บุคลิกภาพตัวละครเอกสตรีในนวนิยายของทมิยันตีช่วง พ.ศ.2509 ถึง พ.ศ. 2529 (2542) ที่ผู้วิจัยเสนอความเห็นไว้ตอนหนึ่งว่า

ทมิยันตีสร้างบุคลิกภาพตัวละครเอกสตรีในสองช่วงทศวรรษนั้น (ให้) มีคุณลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ ทมิยันตียังยึดชนบทเดิมในการสร้างตัวละคร การเปลี่ยนแปลงในยุคสังคมในสมัยนั้น และช่วงระยะเวลาตลอดจนประสบการณ์ชีวิตและปัญหาความขัดแย้งในเรื่องชีวิตคู่ของผู้เขียนอาจส่งผลให้งานเขียนมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้น แต่บุคลิกภาพตัวละครเอกสตรีส่วนใหญ่ยังคงมีความงามสุภาพ มีเหตุผล สติปัญญาที่ฉลาด เป็นสตรีที่เก่ง กล้าคิด กล้าตัดสินใจเพื่อความถูกต้องและเป็นธรรม [...]

จึงอาจกล่าวได้ว่า นวนิยายของทมิยันตีมีแนวโน้มเป็นนวนิยายชีวิตครอบครัวที่เน้นตัวละครเอกสตรีเป็นผู้แก้ไขปัญหา และแสดงพฤติกรรมทั้งด้านดีและด้านร้ายได้อย่างสมจริง (ประดับ ภูมิลลา, 2542: 381-382)

นอกจากจะให้ความสำคัญแก่ประเด็นเรื่องผู้หญิงและเพศสถานะแล้ว ข้อเสนอของงานวิจัยข้างต้นยังผนวกเอาการประเมินค่าวรรณกรรมที่อิงอยู่กับ “ความสมจริง” อันเป็นคุณลักษณะของวรรณกรรมที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเพื่อชักจูงความคิดความรู้สึกของผู้อ่านเอาไว้ด้วย กอปรกับความสัมพันธ์ระหว่าง “ชีวิตกับงาน” ของนักเขียน (“ช่วงระยะเวลาตลอดจนประสบการณ์ชีวิตและปัญหาความขัดแย้งในเรื่องชีวิตของผู้เขียนอาจส่งผลให้งานเขียนมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้น”) สอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยเรื่อง **“ความรัก” ในนวนิยายของวิมล ศิริไพบูลย์: การศึกษาเชิงจิตวิทยา (2540)** ที่ผู้วิจัยในสาขาทดลองใช้แนวคิดทางจิตวิทยามาวิเคราะห์ตัวบทโดยเสนอข้อสรุปไว้ตอนหนึ่งว่า

ความสามารถของผู้เขียนในการสร้างตัวละครทำให้ตัวละครมีพฤติกรรมที่สมเหตุสมผลเช่นเดียวกับมนุษย์ในชีวิตจริง ดังนั้น ตัวละครจึงมีชีวิตชีวาดึงดูดความสนใจของผู้อ่านในฐานะที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของนวนิยายได้เป็นอย่างดี การที่ตัวละครมีความสมจริงจึงเสมือนสื่อที่ผู้เขียนใช้ถ่ายทอดให้เห็นคุณค่าความรักเชิงอุดมคติที่มีความงดงามและเป็นเชิงสร้างสรรค์ในสังคม [...] อาจมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความรักของชายหญิงไปสู่ความรักเพื่อสังคมอันเป็นความรักระดับสูงกว่า แม้ทัศนะบางประการของผู้เขียนที่มีต่อความรักชายหญิงไม่สามารถเป็นไปได้ในชีวิตจริง เช่น ความรักคือการให้ทั้งชีวิตและวิญญาณ อย่างไรก็ตามทัศนะต่างๆ ของผู้เขียนที่มีต่อความรักก็ทำให้ผู้อ่านรู้จักความรักในแง่มุมต่างๆ รวมทั้งตัวผู้เขียนลึกซึ้งยิ่งขึ้น (อัจจิมา อินทรีย์, 2540: 114)

ทัศนะของทมยันตีที่มีต่อความรักเป็นความรักที่ตั้งอยู่บนฐานความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชาย โดยผู้เขียนพยายามนำเสนอความรักในอุดมคติที่ตัวละครสามารถสละชีพเพื่อบูชาความรักได้ การตีความของผู้วิจัยข้างต้นยังสอน

ให้เห็นความเชื่อว่าทัศนะเรื่องความรักของผู้เขียนยังผูกอยู่กับ “ตัวผู้เขียน” อันน่าจะหมายถึงประวัติชีวิตและประสบการณ์ความรักของผู้เขียนนั่นเอง

การวิเคราะห์ตีความตัวบทของงานวิจัยที่ยกตัวอย่างมาข้างต้นทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า ในการมองปัญหาของการวิจัย (problematization) ของนักวิจัยในสาขาจะมองอยู่บนฐานคติที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แม้ว่าจะเป็งานวิจัยจากต่างสถาบันก็ตาม กล่าวคือ นักวิจัยทั้งหมดต่างให้ความสำคัญแก่ประวัติชีวิตของนักเขียน ความสมจริง และประเด็นเรื่องผู้หญิง โดยแสดงแนวโน้มที่สอดคล้องกันว่างานเขียนของทมยันตีมีลักษณะของวรรณกรรมสตรีที่เสนอแนวคิดสตรีนิยมเพื่อปลดปล่อยผู้หญิงออกจากสถานะที่เป็นรองในสังคม ซึ่งแนวการวิเคราะห์ตีความตัวบททั้งหมดน่าจะอยู่ในข่ายว่าเป็นการทำงานผ่านมุมมองแบบปฏิฐานนิยม (Positivism)

แนวคิดปฏิฐานนิยมเชื่อมั่นในความเป็นภววิสัยหรือวัตถุวิสัย (objectivity-คุณสมบัติของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีอยู่ตายตัว หรือพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าตายตัวหรือเป็นเช่นนั้นจริงได้ตามหลักวิทยาศาสตร์) พวกเขาเชื่อว่าการศึกษาความหมาย ความงาม และคุณค่าในตัวบทวรรณกรรมมีลักษณะเป็นอัตวิสัย (subjectivity-ภาวะที่แปรผันตามอัตตาของผู้ที่เข้าไปสัมผัสหรือตีความ) เกินกว่าจะเป็นวัตถุของการศึกษาในฐานะที่เป็นศาสตร์ได้จึงหันไปสนใจศึกษาปัจจัยภายนอกตัวบทวรรณกรรมเช่น ชีวิตประวัตินักเขียน แรงบันดาลใจและอิทธิพลที่ได้รับ ตลอดจนสภาพสังคมและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่แวดล้อมงานเขียน (ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์, 2544: 54) นอกจากนั้นยังเชื่อว่าความจริงที่ปรากฏในวรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของโลกความเป็นจริง หรือของชีวิตนักเขียน การที่ประสบการณ์ชีวิตของทมยันตีเกี่ยวข้องกับการถูกเอารัดเอาเปรียบโดยบุรุษเพศนั้นจึงนำไปสู่งานเขียนที่ทำทนายอำนาจของผู้ชายและสร้างอำนาจให้แก่ผู้หญิงโดยปริยาย

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาประเด็นเรื่องผู้หญิงหรือศึกษางานของทมยันตีเอง ยังมีมุมมองอีกมากที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาได้ ปัญหาของงานวิจัยข้างต้นจึงอาจหมายรวมถึงการที่นักวิจัยบางคนไม่เข้าใจแนวคิดสตรีนิยมมาก

พอที่จะเสนอข้อสรุปที่ต่างไป เพราะแนวคิดสตรีนิยมหรือการวิจารณ์แนวคิดสตรีนิยม มีหลายสำนัก หากนำมาใช้ศึกษาอย่างหลากหลาย ข้อค้นพบก็น่าจะหลากหลายมากขึ้น

มุมมองของนักวิจัยต่างสาขาที่จะขอเสนอในที่นี้อยู่ในงานวิจัยสาขาปรัชญาเรื่อง วาทกรรมของ มิเชล ฟูโกต์ ต่อสถานภาพและบทบาทสตรีไทย ตามที่นำเสนอในนวนิยายของ คุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์ (2552) ที่ใช้กลุ่มข้อมูลเดียวกันกับงานวิจัยในสาขาที่กล่าวถึงข้างต้น แต่กลับเสนอข้อค้นพบของการวิจัยที่ต่างออกไปโดยสิ้นเชิง ผู้วิจัยเสนอความเห็นที่น่าสนใจเอาไว้ตอนหนึ่งว่า

อาจกล่าวได้ว่า แนวการเขียนนวนิยายของคุณหญิงวิมลมีความลุ่มๆ ดอนๆ เนื่องจากแนวความคิดเรื่องสตรีที่คุณหญิงต้องการเสนอภาพให้เทียบเท่าบุรุษนั้น ไม่มีความปะติดปะต่อหรือมีความเป็นเอกภาพของกรอบแนวคิดหรืออุดมการณ์ ซึ่งถือว่าเป็นปฏิบัติการเชิงอำนาจรูปแบบหนึ่งของวาทกรรม ที่เป็นเพียงการนำภาพเสนอต่างๆ มาเรียงร้อยต่อกัน แต่ตัวเนื้อหาดำรงอยู่ภายใต้อิทธิพลกระแสความคิดแบบปิศาจปไต โดยจากนั้น การจัดวางตำแหน่งสตรียังคงยก้าความเป็นเพศตรงข้ามกับบุรุษอย่างโจ่งแจ้ง ซึ่งเป็นการสะท้อนความเหลื่อมล้ำทางเพศให้ชัดเจนขึ้นอีก สุดท้ายเมื่อพิจารณานวนิยายของคุณหญิงวิมลเชื่อมโยงกับวาทกรรมและปฏิบัติการทางสังคมแล้วนั้น จึงพบว่า สตรีซึ่งอยู่ภายใต้โครงสร้างที่ขัดแย้งที่มีแรงดึงทั้งสองด้านนั้น แรงกระทำสุดท้ายตกมาอยู่ในด้านที่สะท้อนภาพลักษณ์ของสตรีให้คุณสมบัติความเป็นกุลสตรี และความเป็นแม่และเมีย หรืออาจกล่าวได้ว่า สถานภาพและบทบาทสตรียังคงถูกกดทับภายใต้บรรทัดฐานสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่นั่นเอง ซึ่งผิดไปจากปณิธานของคุณหญิงวิมลเมื่อแรกเริ่ม ที่ชูภาพผู้หญิงก้าวหน้า เพื่อเชิดชู

และตอกย้ำความเสมอภาคทางเพศ และสั่นคลอนโครงสร้างสังคมเพื่อล้มล้างอคติระหว่างเพศแต่กลไกดังกล่าวเป็นเพียงภาพลวงตาที่ดำเนินไปภายใต้กระบวนการปกปิด อำพรางความเป็นจริงในสังคม ที่ระบบชายเป็นใหญ่ยังคงครอบครองพื้นที่และมีความเข้มข้นอยู่ในสังคมไทย หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า คุณหญิงวิมลไม่ได้ประกอบสร้างวาทกรรมหลักคือ วาทกรรมสตรีนิยม ที่สตรีมีสิทธิเท่าเทียมบุรุษอย่างที่เราเข้าใจ แต่คุณหญิงได้ตอกย้ำข้อจำกัดและข้อขัดแย้งในความเป็นหญิงผ่านตัวบทนวนิยายที่ย้อนแย้งในตัวเอง คุณหญิงวิมลได้ผลิตซ้ำกรอบความรู้ความเข้าใจสตรีในบริบทสังคมที่ชายเป็นใหญ่อยู่นั่นเอง (วศินี สุทธิวิภากร, 2552: 143)

แนวคิดเรื่องวาทกรรม (Discourse) ที่เป็นกรอบของงานวิจัยข้างต้นและเป็น “แว่น” ที่วิเคราะห์ตีความตัวบทของทอมยันต์นั้นเป็นหนทางหนึ่งที่ทำให้มองเห็นและเข้าใจสังคมและโลกมากยิ่งขึ้น วาทกรรมเป็นตัวแทนทางความคิดผ่านทางภาษาและสัญลักษณ์ นั่นคือ วาทกรรมเกิดขึ้นเพราะการปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคม ขณะเดียวกันโครงสร้างและระบบทางสังคมก็มีผลต่อวิถีปฏิบัติของคนด้วย เท่ากับว่าวาทกรรมส่งผลต่อการกระทำของมนุษย์ด้วยเช่นกัน วาทกรรมจึงต้องเกี่ยวข้องกับระบบและโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งมีอำนาจและอุดมการณ์แอบแฝงอยู่ (กฤษดาวรรณ หงส์สตารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์, 2549: 9) การศึกษาวรรณกรรมในงานวิจัยนี้ได้รับอิทธิพลจากสำนักทฤษฎีวิพากษ์ (critical theory) ที่มีจุดยืนตรงกับข้ามกับสำนักปฏิฐานนิยมที่เห็นว่าศาสตร์นั้นจะต้องปราศจากคุณค่า (value-free) อันหมายถึงการเป็นอิสระจากระบบค่านิยม และมีลักษณะเป็นวัตถุวิสัยตั้งได้กล่าวแล้ว ซึ่งหากมองจากมุมมองของทฤษฎีวิพากษ์แล้ว “การปราศจากคุณค่า” ก็เป็น “คุณค่าประเภทหนึ่ง” (กาญจนา แก้วเทพ, 2548: 293)

นักวิจัยในสาขามีแนวโน้มที่จะมองว่างานเขียนของทมยันตีมีความสมจริง สะท้อนชีวิตจริงของผู้หญิงในสังคม และเป็นการเรียกร้องสิทธิสตรี “อย่างตรงไปตรงมา” โดยพินิจจากประวัตินักเขียน รูปการณ์ดังกล่าวหลอมสร้างความรู้ที่ถูกผลิตซ้ำผ่านงานวิจัยหลายต่อหลายเรื่อง จนกระทั่งนักวิจัยต่างสาขามาชวนให้เรามองต่างมุมจนแน่ใจว่า การวิเคราะห์ตีความตัวบทวรรณกรรมยังมี “ความหมายที่เป็นไปได้” อีกมาก โดยที่งานวิจัยเรื่องนี้เสนอว่าผู้หญิงในวรรณกรรมของทมยันตีถูกสร้างขึ้นท่ามกลางวาทกรรมสตรีนิยมกับวาทกรรมปิตาธิปไตย ความย้อนแย้งที่ปรากฏในนวนิยายของทมยันตีคือทมยันตียังคงสร้างผู้หญิงให้ผูกอยู่กับสถานภาพดั้งเดิมคือความเป็นกุลสตรี ความเป็นแม่ และความเป็นเมียชานานไปกับความเป็นผู้หญิงแกร่งหรือผู้หญิงก้าวหน้า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้หญิงในนวนิยายของทมยันตีที่ถูกสรุปในงานวิจัยในสาขาวรรณกรรมว่ามีพลังที่จะเรียกร้องสิทธิเพื่อการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนนั้นเป็นเพียงมายาภาพเท่านั้นหากมองจากมุมของวาทกรรม

ตัวอย่างการเปรียบเทียบงานวิจัยในสาขากับต่างสาขาที่ศึกษากลุ่มข้อมูลเดียวกันที่ผู้วิจัยแสดงให้เห็นข้างต้น ผู้วิจัยมิได้ต้องการสรุปว่านักวิจัยในสาขา “ไม่รู้จัก” แนวคิดทฤษฎีทางเลือก ยกตัวอย่างแนวคิดสตรีนิยมในกรณีตัวอย่าง ผู้วิจัยมิได้กำลังสรุปว่าไม่ปรากฏแนวคิดสตรีนิยมในการวิจัยของนักวิจัยในสาขา เพราะปรากฏงานวิจัยวรรณกรรมไทยร่วมสมัยกลุ่มหนึ่งที่เน้นศึกษาประเด็นดังกล่าว (ดวงมณ จิตรจันทน์และคณะ, 2555) ทว่า ต้องการแสดงให้เห็นมุมมองใหม่ในการตีความข้อมูลเดียวกันจากนักวิจัยต่างสาขาให้เป็นรูปธรรมเท่านั้น

แม้ว่างานวิจัยในสาขาที่ใช้ทฤษฎีวิพากษ์หรือแนวคิดในกลุ่มวัฒนธรรมศึกษาในฐานะ “ทฤษฎีทางเลือก” จะเป็นกรอบการศึกษาวรรณกรรมไทยร่วมสมัย จะขยายตัวอย่างต่อเนื่องในต้นทศวรรษ 2550 ดังจะสังเกตได้จากตัวอย่างวิทยานิพนธ์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้นว่า **อัตลักษณ์พื้นถิ่นในบันเทิงคดีภาคใต้ (พ.ศ.2522-2546)** (2550) **ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมไทย** (2550) **วาทกรรมความพิการในเรื่องเล่า**

สมัยใหม่ของไทย (2551) งานของ “ดั่งตถุณ” ในฐานะวรรณกรรมพุทธศาสนา แนววัฒนธรรมประชานิยม (2552) แต่ยังมีงานวิจัยในสาขาจำนวนมากที่ยังคงผูกอยู่กับวิธีวิทยาเดิมดังตัวอย่างที่แสดงให้เห็นข้างต้น โดยเฉพาะการศึกษา ค้นคว้าอิสระที่บังคับจำนวนหน่วยกิตน้อย ใช้เวลาในการศึกษาไม่นานนัก และบางสถาบันการศึกษานุญาตให้ผู้วิจัยร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มได้ ทำให้ผลการวิจัยที่ได้ไม่ลุ่มลึกเท่าที่ควร การใช้ทฤษฎีทางเลือกจากตัวอย่างงานวิจัยต่างสาขาจึงน่าจะสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างหัวข้อวิจัยใหม่ๆ ได้อย่างชัดเจน

3. การเสนอข้อมูลใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมไทยร่วมสมัย

ประวัติวรรณกรรมไทยร่วมสมัยก็เช่นเดียวกับประวัติวรรณคดีไทยในยุคอื่นๆ ที่มีการทบทวนหรือเขียนใหม่อยู่เสมอเมื่อพบข้อมูลหรือหลักฐานใหม่ๆ ที่ใช้ในการกำหนดยุคของงานเขียนแต่ละเรื่อง รวมทั้งการแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลง พัฒนาการ หรือพลวัต ที่มีอยู่ในนักเขียน งานเขียน หรือเรียกรวมว่า บรรยายากาศทางวรรณกรรมในยุคนั้นๆ เช่น การค้นพบนวนิยายเรื่อง *ความไม่พยายาม* ของครูเหลี่ยม ที่นำไปสู่การทบทวนประวัติวรรณกรรมไทยสมัยใหม่ หรือ การค้นพบ “ตัวบทต้นทาง” ที่นักเขียนวรรณกรรมไทยยุคแรกแปล/แปลงมา

มีนักวิจัยในสาขาจำนวนมากที่วิจัยประวัติวรรณกรรมไทยร่วมสมัย นับตั้งแต่่างานวิจัยระดับปริญญาตรีบัณฑิตที่มหาวิทยาลัยลอนดอนเรื่อง **The Genesis and Early Development of the Novel in Thailand** (1973) ที่ต่อมาแปลเป็นภาษาไทยและตีพิมพ์เป็นหนังสือเมื่อ พ.ศ.2540 มีชื่อว่า *กำเนิดนวนิยายในประเทศไทย* ส่วนงานวิจัยในประเทศที่เป็นงานศึกษาเรื่องเด่นที่ถูกนำไปอ้างอิงอยู่เสมอคือเรื่อง *วิวัฒนาการของเรื่องสั้นในเมืองไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ.2475* (2520) และที่กล่าวถึงประวัติเรื่องสั้นไทย ส่วนประวัติกวีนิพนธ์สมัยใหม่ศึกษาได้จาก *ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ.2475-2501* (2519) ในบรรดางานวิจัยที่ผู้ศึกษาวรรณกรรมไทยร่วมสมัยนิยมอ้างอิง มีงานวิจัยของนักวิจัยต่างสาขารวมอยู่ด้วยเสมอ โดยเฉพาะงานวิจัยในสาขา

บรรณารักษศาสตร์เรื่อง ประวัติวิทยานิพนธ์ไทยตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ถึง สมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 (2516)

การทบทวนประวัติวรรณกรรมไทยร่วมสมัยเป็นงานที่ยังสานต่อได้อีกมาก ในที่นี้จึงขอเสนอแนวทางการสร้างประวัติวรรณกรรมโดยอาศัยงานวิจัยต่างสาขาเป็นเอกสารอ้างอิงอีกกลุ่มหนึ่ง เริ่มจากงานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์ที่เน้นศึกษาบริบท มีงานวิจัยบางเรื่องที่ทำให้เข้าใจบรรยากาศการก่อตัวของการปรับประเทศให้ทันสมัยอันเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดการรับวัฒนธรรมตะวันตกหลายด้านรวมทั้งวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ เช่น งานวิจัยเรื่อง “วชิรญาณ” กับการแสวงหาความรู้ของชนชั้นนำของสยาม พ.ศ.2427-2448 (2552) งานวิจัยเรื่องนี้อธิบายว่า หอสมุดพระวชิรญาณมีฐานะเป็นสโมสรของชนชั้นนำ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในหอสมุดแสดงถึงการรับวัฒนธรรมจากตะวันตกของชนชั้นนำ ทั้งการพักผ่อนหย่อนใจ นันทนาการ การสะสมและรวบรวมเอกสาร หนังสือ ตำราตัวเขียนต่างๆ ผลของการแสวงหาความรู้ของชนชั้นนำปรากฏในหนังสือวชิรญาณและหนังสือวชิรญาณพิเศษ (อันเป็นแหล่งรวมของวรรณกรรมไทยร่วมสมัยยุคแรก) ความรู้เหล่านี้ประกอบไปด้วยความรู้พระราชพิธี ความรู้ที่มาจากท้องถิ่น และความสนใจในความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมตะวันตก ความรู้ทั้งสามประการนี้ เป็นความรู้ที่สำคัญในการสถาปนารัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของสยาม อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการยอมรับความศิวิไลซ์และความทันสมัยแบบตะวันตกของชนชั้นนำท่ามกลางยุคอาณานิคมเมื่อต้นพุทธศตวรรษที่ 25

บรรยากาศทางวรรณกรรมในยุคแรกเริ่มของวรรณกรรมไทยร่วมสมัยยังศึกษาได้จากงานวิจัยในสาขาประวัติศาสตร์เรื่อง “หนังสือวัดเกาะ”: การสืบทอดและปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมในสังคมไทย พ.ศ.2465-2475 (2547) จุดที่น่าสนใจของงานวิจัยเรื่องนี้คือผลของการศึกษาที่แสดงให้เห็นบรรยากาศในยุคปรับประเทศให้ทันสมัยตลอดจนรสนิยมการอ่านของคนไทยที่มีผลต่อการขยายตัวของวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อการศึกษาในระบบโรงเรียนขยายตัวเพื่อผลิตคนเข้าในระบบราชการมากขึ้น จึงเกิดคนรุ่นใหม่ที่มีลักษณะวิถีคิดและค่านิยมต่างไปจากเดิม ประกอบกับอิทธิพลจากตะวันตกและความนิยมเรื่องอ่าน

ร้อยแก้วแบบนวนิยาย จึงทำให้ “หนังสือวัตเกาะ” เริ่มถูกเบียดขับออกไปจากการเลือกรับของคนรุ่นใหม่

งานวิจัยสาขาประวัติศาสตร์อีกเรื่องหนึ่งที่น่าจะเอื้อต่อการทบทวนประวัติศาสตร์วรรณกรรมไทยร่วมสมัยคือ **ประวัติศาสตร์นิพนธ์แนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต” (พ.ศ.2492-2501)** (2548) ผู้วิจัยเสนอให้มองประวัติศาสตร์วรรณกรรมไทยในฐานะประวัติศาสตร์นิพนธ์ประเภทหนึ่ง ทั้งยังชวนให้ทบทวนประวัติศาสตร์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของ “ชมรมนักประพันธ์” ในทศวรรษ 2490 และได้ตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจไว้ตอนหนึ่งว่า

ธรรมชาติของประวัติศาสตร์นิพนธ์ หรือการเขียนประวัติศาสตร์นั้น มักจะเชื่อมโยงกับสิ่งที่ถูกมองว่าเป็นประเด็นสำคัญในยุคที่มันถูกเขียนถึงอยู่เสมอ ถ้ามองในแง่นี้ งานประวัติศาสตร์วรรณกรรมที่เริ่มถูกเขียนขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 2510 นั้น ย่อมมีความสัมพันธ์กับบรรยากาศทางวรรณกรรมในยุคนั้น ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มของนักเขียนหรือบรรยากาศการวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักหน่วงและการตอบโต้ระหว่างนักเขียนต่างอุดมการณ์อย่างรุนแรง ซึ่งบรรยากาศเหล่านี้ได้ไปปรากฏในการเขียนถึงความเคลื่อนไหวทางวรรณกรรมในทศวรรษ 2490 ทั้งสิ้น การเขียนถึงทศวรรษ 2490 นั้น ถึงที่สุดแล้ว อาจเป็นการบรรยายสภาพความเคลื่อนไหวทางวรรณกรรมในทศวรรษ 2510-2520 มากกว่าจะเป็นสภาพของทศวรรษ 2490 ก็เป็นไปได้ (สมิทธิ์ ถนอมศาสนะ, 2548: [1])

ข้อค้นพบของงานวิจัยข้างต้นน่าจะนำไปสู่การทบทวนประวัติศาสตร์วรรณกรรมไทยสมัยใหม่ โดยแนะนำให้ผู้ศึกษาตระหนักถึง “การเมือง” วาทกรรมหรืออุดมการณ์ต่างๆ ที่ไหลวนอยู่ในสังคมและอยู่เบื้องหลังการเขียนประวัติศาสตร์วรรณกรรมด้วย อีกนัยหนึ่งคือ ในฐานะผู้ศึกษาประวัติศาสตร์วรรณกรรมจะต้องมองเห็นความมกยย้อนของงานเขียน/การเขียนในลักษณะดังกล่าวด้วย ข้อค้นพบจากงานวิจัยเรื่องนี้จะช่วยให้

เข้าใจกระแสวรรณกรรมเพื่อชีวิตอันเป็นงานเขียนกระแสหลักที่ทรงพลังกระแสหนึ่งของวรรณกรรมไทยร่วมสมัย

การศึกษาบริบทที่เอื้อต่อการทบทวนประวัติศาสตร์วรรณกรรมไทยร่วมสมัยยังศึกษาได้จากงานวิจัยที่ศึกษาสำนักพิมพ์หรือนิตยสารวรรณกรรมในฐานะองค์กรและ “ทวารบาล” (gatekeeper) ที่คอยสร้างและดูแลนักเขียนและงานเขียนให้เกิดขึ้นในวงวรรณกรรม การศึกษาวิจัยวรรณกรรมเชิงสังคมหรือในมิติสังคมวิทยา วรรณกรรมจะละเอียดประณีตนี้ไม่ได้ มีงานวิจัยในสาขานิติศาสตร์ ที่จะช่วยเติมความเข้าใจส่วนนี้ให้มากขึ้นได้ งานวิจัยเรื่องดังกล่าวคือ **บทบาทในการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมของนิตยสารแนววรรณกรรมไทย พ.ศ.2520-พ.ศ. 2539** (2541) ผู้วิจัยได้ศึกษานิตยสารแนววรรณกรรมหลายฉบับที่เป็นจุดกำเนิดของนักเขียนจำนวนมาก ได้แก่ *โลกหนังสือ* *ซ่อกระแสด* *ถนนหนังสือ* และ *Writer* จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่านิตยสารแนววรรณกรรมนำเสนอประเด็นที่หลากหลายทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยบทบาทวิชาการและเรื่องจากปกเน้นนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรม ส่วนวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นเน้นนำเสนอประเด็นทางสังคม¹¹

นอกจากนำเสนอความรู้ด้วยบริบทและบรรยากาศทางวรรณกรรมแล้วงานวิจัยต่างสาขายังเสนอข้อค้นพบใหม่ที่ทำให้ประวัติศาสตร์วรรณกรรมไทยร่วมสมัยสมบูรณ์ขึ้น เช่นงานวิจัยในสาขาการแปลเรื่อง **พัฒนาการการแปลอาชญนิยายชุดเซอร์ล็อก โฮมส์ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน** (2548) ผู้วิจัยได้สรุปข้อค้นพบสำคัญไว้ตอนหนึ่งว่า

¹¹ การวิจัยวารสารทางวรรณกรรมกลับมาสู่ความสนใจของนักวิจัยในสาขาในที่สุด ตัวอย่างงานวิจัย ได้แก่ วิทยานิพนธ์สาขาวรรณคดีไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เรื่อง **บทบาทของวงวรรณคดีในวรรณคดีวิจารณ์ไทย** (2556) และ **บทบาทของวรรณคดีสารในวรรณคดีวิจารณ์ไทย** (2556).

นอกจากการพิสูจน์สมมติฐานในการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยยังค้นพบว่าอาชญาวิทยาชุดแรกของไทยคือเรื่องชุด “สืบสรรพการ” ที่แต่งขึ้นโดยอาศัยอาชญาวิทยาชุดเซอร์ล็อก โฮมส์เป็นต้นเค้า สิ่งที่ค้นพบนี้ต่างจากความเห็นของนักวิชาการที่เชื่อกันมาช้านานว่า นิทานทองอิน เป็นอาชญาวิทยาชุดแรกของไทย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับแรงบันดาลใจพระทัยในการพระราชนิพนธ์จากผลงานของเซอร์อาเทอร์ โคนัน ดอยล์ (พินิตา หล่อเลิศรัตน์, 2548: [ง])

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่างานวิจัยต่างสาขามีคุณูปการอย่างยิ่งต่อผู้สนใจศึกษาวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ขอบเขตข้อมูล การเสนอกรอบทฤษฎีใหม่ๆ วิเคราะห์ตีความตัวบท และการเสนอข้อมูลใหม่ในการศึกษาวรรณกรรมเชิงประวัติ องค์ความรู้สำคัญประการหนึ่งที่นักวิจัยในสาขาอาจได้รับจากงานวิจัยต่างสาขาคือการให้ความสำคัญแก่ “บริบท” (context) อันมิใช่ความชำนาญโดยตรงของนักวิจัยในสาขา การวิจัยวรรณกรรมไทยร่วมสมัยโดยการให้บริบทที่หนักแน่นจะทำให้การศึกษาเป็นไปอย่างรอบด้านมากขึ้น ข้อค้นพบหรือข้อมูลเกี่ยวกับบริบทน่าจะช่วยสนับสนุนองค์ความรู้เรื่อง “สังคมวิทยาวรรณกรรม” (Sociology of Literature) ที่มีได้มุ่งศึกษาวรรณกรรมโดยเฉพาะ แต่สนใจศึกษาการเผยแพร่และดำรงอยู่ของวรรณกรรมในหน่วยต่างๆ ของสังคม (circulation) เพื่อสร้าง “สังคมวิทยาแห่งวรรณกรรมไทยร่วมสมัย” ให้ปรากฏชัดได้ในอนาคต

อย่างไรก็ตาม การที่นักวิจัยต่างสาขาไม่ได้รับการฝึกฝนให้อ่านวรรณกรรมได้อย่างชำนาญ หรือมิได้มองวรรณกรรมในฐานะงานศิลปะ ทำให้การศึกษาข้อค้นพบในงานวิจัยกลุ่มนี้โดยนักวรรณกรรมต้องทำอย่างระมัดระวัง และเช่นเดียวกับการที่นักวิจัยวรรณกรรมจะ “ยืม” ศาสตร์อื่นมาใช้ ย่อมมีข้อจำกัดในการใช้เช่นเดียวกับที่นักวิจัยต่างสาขาระสบในการวิจัยวรรณกรรม

ความสรุป

การสำรวจและสังเคราะห์งานวิจัยวรรณกรรมไทยร่วมสมัยโดยนักวิจัยต่างสาขาน่าจะเป็นแรงผลักดันที่ดีให้นักวิจัยวรรณกรรมหันมาสนใจงานวิจัยกลุ่มนี้มากขึ้น การสำรวจและสังเคราะห์ครั้งนี้ยอมเผยให้เห็นว่า องค์ความรู้ของวรรณกรรมศึกษาเชิงสหวิทยาการยังพัฒนาได้อีกมาก แต่ปัญหาที่พบก็คือนักวิจัยวรรณกรรมยังคงเน้นการ “ทดลองเอง” มากกว่าจะเรียนรู้และพัฒนาจากบทเรียนหรือ “ผลการทดลอง” ของนักวิจัยต่างสาขา กล่าวคือ นักวิจัยวรรณกรรมจำนวนหนึ่งหยิบยืมศาสตร์อื่นมาใช้อย่างขาดการฝึกฝนหรือทำการค้นคว้าที่เพียงพอ หลายกรณีเราจึงพบว่า “ผลการทดลอง” ออกมาไม่น่าพอใจนัก หรือยังมีข้อโต้แย้งอยู่มาก ดังที่ ดวงมณ จิตรจ้านงค์ และคณะ (2555) ได้ศึกษาสถานะและบทบาทของการวิจารณ์ในการวิจัยวรรณคดีไทย กล่าวเฉพาะกลุ่มข้อมูลที่เป็นวิทยานิพนธ์ด้านวรรณกรรมไทยร่วมสมัยระหว่าง พ.ศ.2530-2550 คณะผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นว่าวิทยานิพนธ์กลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะใช้ความรู้จากต่างสาขามาใช้วิเคราะห์ตีความข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางด้านปรัชญา จิตวิทยา หรือสังคมวิทยา แต่ก็ยังพบข้อจำกัดว่า

จะเป็นด้วยเหตุใดก็ตาม มีความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงวิธีการเชิงอัตนัย ความวิตกนี้ดูจะได้รับการทวนผู้วิจัยที่ขาดความมั่นใจ เนื่องจากไม่สันหัดในการตีความ ทั้งยังอาจจะขาดทักษะการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล ด้วยเหตุนี้จึงรับฉวยคว้าวิธีศึกษาในศาสตร์อื่นมาครอบเข้ากับข้อมูล แต่ความรู้ในศาสตร์ที่นำมาใช้ก็ไม่ได้ลุ่มลึก ผลการศึกษาจึงเหมือนจะได้ออกก่อนที่จะลงมือศึกษาเสียอีก เช่น สาเหตุปัญหาของเยาวชนคือปัญหาครอบครัว ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาส่วนบุคคล บางคนยกข้อมูลความรู้มาวางไว้ แต่ไม่ได้นำไปใช้ศึกษาต่อบท เช่น ความรู้เรื่องพันธุกรรม ทั้งนี้โดยไม่ได้คิดว่าควรเริ่มต้นการวิจัยที่การศึกษาต่อบทประพันธ์ เพื่อจะได้เห็นว่าผู้ศึกษาต้องมีความรู้ประกอบการศึกษาในด้านใดอีก นอกเหนือจากความรู้

ทางวรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ (ดวงมน จิตรจันทน์และคณะ, 2555: 353)

จากข้อจำกัดที่อ้างถึงข้างต้นทำให้การวิจัยวรรณกรรมไทยร่วมสมัยถูกโจมตีจากผู้ชำนาญภาษาจากต่างสาขา และนักวิจัยในสาขาที่หยิบจุดอ่อนของงานเหล่านี้มาขยายให้เห็นว่าการศึกษาวรรณกรรมที่เน้นความงามและ “การอ่านละเอียด” (close reading) ที่เริ่มสถาปนาในวรรณคดีศึกษาไทยตั้งแต่มีการเรียนการสอนนิชาวรรณกรรมวิจารณ์ตามหลักตะวันตกในประเทศไทยนั้นยังคงเป็น “พื้นที่ปลอดภัย” หรือ “comfort zone” ของนักวิจัยวรรณกรรม โดยนัยนี้ การ “ล้ำเส้น” อย่าง “มือสมัครเล่น” จึงอาจก่อให้เกิดความเสียหายทางวิชาการได้

อย่างไรก็ตาม ในหมู่นักวิจัยต่างสาขาเองก็ยังมีข้อจำกัดบางประการในการศึกษาวรรณกรรมไทยร่วมสมัย เช่น ความรู้เรื่องศิลปะการประพันธ์ ศัพท์วรรณกรรม และทักษะในการจับประเด็นและการพรรณนา แม้ว่าการศึกษาแบบข้ามวิทยาการจะดูเป็นความหวังใหม่แต่ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่ ดังที่โรล็องด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes, 1915-1980) นักทฤษฎีวรรณคดีชาวฝรั่งเศสได้กล่าวเตือนใจไว้ตั้งแต่ ค.ศ.1972 ว่า การศึกษาเชิงสหวิทยาการที่เราได้ยินอย่างหนาหูมิใช่การเผชิญหน้ากับสาขาวิชาที่สถาปนาตนเองอย่างมั่นคงแล้ว การศึกษาเชิงสหวิทยาการมิใช่การตั้งประเด็นขึ้นมาแล้วหยิบเลือกศาสตร์สองหรือสามสาขาที่อยู่แวดล้อมมาใช้ การศึกษาเชิงสหวิทยาการต้องประกอบด้วยการสร้างสรรคสิ่งใหม่ที่มีเคยเป็นของผู้ใดมาก่อน (Barthes, 1989: 72 cited in Garber, 2001: 72) จากความเห็นของบาร์ตส์ประกอกับการสำรวจและสังเคราะห์ในบทความนี้น่าจะทำให้เห็นว่ายังคงมีงานหนักที่ทำทายรอคอยนักวิจัยทั้งในสาขาและต่างสาขาอยู่อีกมาก “การสร้างสรรคสิ่งใหม่ที่มีเคยเป็นของผู้ใดมาก่อน” จึงเป็นกระบวนการที่มีคุณูปการมหาศาลต่อนักวิจัยที่มีวิริยะ มีความอดกลั้น (ต่อการถูกวิพากษ์) และตื่นตัวอยู่เสมอ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กฤษดาวรรณ หงส์ลดาธรมภ์ และจันทิมา เอี่ยมมานนท์, บรรณานุกรม. 2549.

“บทบรรณานุกรม.” ใน **มองสังคมผ่านวาทกรรม**. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กาญจนา แก้วเทพ. 2548. “ทฤษฎีการสื่อสารตามทัศนะของสำนักทฤษฎีวิพากษ์.” ใน

ประมวลสาระชุดวิชาปรัชญา นิเทศศาสตร์ และทฤษฎีการสื่อสาร.

นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชานิเทศศาสตร์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

“การเสวนา ‘ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ: สถานะในวรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์’.”

2555. จัดโดย สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรม

ราชูปถัมภ์ ร่วมกับ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย และภาควิชาวรรณคดี

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ อาคารมหาจักรีสิรินธร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2555.

กิตติพงษ์ พงศ์พัฒน์วุฒิ. 2538. **การศึกษาสถานภาพและกระบวนการควบคุมประตุ**

ข่าวสารของสำนักพิมพ์หนังสือเล่มในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์

มหาบัณฑิต สาขาการหนังสือพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กীরติ กล่อมดี. 2549. **ความคิดทางการเมืองของพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิป**

พงศ์ประพันธ์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการปกครอง จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

กุสุมา รัชมณี. 2533. **การวิจัยวรรณคดี**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก

คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

_____. 2537. “ประสบการณ์ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรม.” **เอกสารการสอน**

ชุดวิชา ประสบการณ์วัฒนธรรมศึกษา หน่วยที่ 1-8, หน้า 165-206. พิมพ์

ครั้งที่ 2. นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

_____. 2556. **การวิจัยวรรณคดี**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โครงการตำรา

ภาษา-จารึก ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- เกศินี จุฑาวิจิตร. 2548. ผลกระทบวิกฤติเศรษฐกิจในยุคลोकภิวัตน์กับโลกทัศน์
นักเขียนไทย: ภาพสะท้อนสังคมและการเมืองจากรรณกรรมประเภท
เรื่องสั้นระหว่างปี พ.ศ.2540-2544. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขา
สหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ขวัญดาว จิตรพนา. 2547. บทบาทของเรื่องสั้นในฐานะสื่อมวลชน: กรณีศึกษา
“สิ่งมีชีวิตที่เรียกว่าคน” ของวินทร์ เลียววาริณ. ปัญหาพิเศษระดับ
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- เครือหวาย พรหมมา และคณะ. 2553. “การวิจัย ‘จีนในไทย’ ผ่านภาษาและหนังสือ: การ
สำรวจเบื้องต้น พ.ศ.2524-2552.” วารสารภาษาและหนังสือ 41: 9-58.
- จันจิรา ธรรมยา. 2553. ภาพตัวแทนของผู้หญิงในวรรณกรรมล้านนา: กรณีศึกษา
เปรียบเทียบวรรณกรรมสามสมัย เรื่อง คำขอเจ้าสุวัตร นางบัวคำ
บทละครขอเรื่องน้อยใจยา นางแว่นแก้ว นวนิยายเรื่องดงคนดิบ.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- จันทร์เพ็ญ ฉันทอภิชัย. 2545. การวิเคราะห์หนังสือชีวประวัติของคนไทยที่จัดพิมพ์
ระหว่าง พ.ศ. 2524-2543. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์
และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำเลียง วงษ์ชัย. 2542. การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของตัวละครเด็กในวรรณคดีที่
ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาและระดับชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชนิตรีชัย ณ บางช้าง. 2542. แนวคิดด้านการเมืองและสังคมกับลักษณะความเป็น
นักหนังสือพิมพ์ที่สะท้อนจากงานเขียนของมาลัย ชูพินิจ. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต สาขาการหนังสือพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชมนาด บุญอรีย์. 2546. การวิเคราะห์หนังสือพุทธศาสนาประเภทบันเทิงคดี
สำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์
และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชาญณรงค์ เอกนลินสุนทร. 2552. การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะเด่นของนวนิยายของอวีต้าฟู กับหม่อมเจ้าอากาศดำเกิง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ชาติชาย เทพแบ่ง. 2540. ความคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวรัตน์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุตติมา สัจจานันท์ วรรณภา บัวเกิด และธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์. 2543. การพัฒนาเกณฑ์การประเมินค่าวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์. 2544. "ทฤษฎีวรรณกรรมในศตวรรษที่ 20 (1)." **เนชั่นสุดสัปดาห์**. 10, 486. (24-30 กันยายน): 54-55.
- เชอริรี่ เกษมสุขสำราญ. 2556. บทบาทของวรรณคดีสารในวรรณคดีวิจารณ์ไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ช่าง หมึงหมึง. 2552. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพสังคมกับวรรณกรรมนักเขียนสตรีของไทยและของจีน: การศึกษาเปรียบเทียบตัวตนผู้หญิงที่ดิ้นรนเพื่อแสวงหาความรักในช่วงรอยต่อเมื่อสังคมเดิมกำลังเข้าสู่สังคมใหม่ในนวนิยายและเรื่องสั้นของสุวรรณี สุคนธา และจาง ไอลิน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขามัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ดวงเดือน ต้นตระกูล. 2550. การวิเคราะห์จริยธรรมในวรรณกรรมเด็ก ช่วงอายุ 12-14 ปี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดวงมน จิตรจ้านงค์ และคณะ. 2555. การวิจารณ์บนเส้นทางวรรณคดีศึกษา. มหาสารคาม: อินทนิล.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. 2530. พัฒนาการการศึกษาค้นคว้าและวิจัยวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2543. "พัฒนาการและแนวโน้มวรรณคดีศึกษาในประเทศไทย." ใน **สถานภาพไทยศึกษา: การศึกษาเชิงวิพากษ์**, หน้า 298-370. จัดพิมพ์ นาดิสฎา, บรรณาธิการ. เชียงใหม่: ตรัสวิน.

- ถนอมนวล หิรัญเทพ. 2551. วาทกรรมความพิการในเรื่องเล่าสมัยใหม่ของไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพวัลย์ ชันธมะ. 2545. การวิเคราะห์หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นที่ได้รับรางวัลในการประกวดหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2521-2544. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทุเรียน ประตังถาโต, ร้อยตำรวจเอกหญิง. 2545. การเมืองในวรรณกรรมสี่แผ่นดิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธนพงศ์ จิตต์สง่า. 2552. “วชิรญาณ” กับการแสวงหาความรู้ของชนชั้นนำของสยาม พ.ศ.2427-2448. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลทิพย์ มหามงคล. 2542. การศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการประพันธ์หนังสือสำหรับเด็กของนักเขียนอเมริกันและนักเขียนไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นวลวรรณ ชันไพศาลศิลป์. 2542. การวิเคราะห์หนังสืออนุสรณ์งานศพที่จัดพิมพ์ในปี พ.ศ.2521-2530. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรินทร์ นำเจริญ. 2541. บทบาทในการสะท้อนและวิพากษ์วิจารณ์สังคมของนิตยสารแนววรรณกรรมไทย พ.ศ.2520-พ.ศ.2539. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการหนังสือพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤพนธ์ เอื้อธนวันต์. 2539. นิตยสารแนวท่องเที่ยว: ศึกษาองค์กร เนื้อหา และผู้รับสาร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการหนังสือพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาดยา บัวลอย. 2539. การศึกษาเชิงวิเคราะห์การใช้ภาพพจน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมในหนังสือเรียนภาษาไทย วิชาเลือกเสรี ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. 2556. **เบิกทางวรรณคดีศึกษาไทย**. นครปฐม: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปัทมา อัดโนโต. 2550. **แกะรอย “ความเป็นไทย” ใน ความสุขของกะทิ ฉบับภาษาอังกฤษ**. รายงานการวิจัย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประดับ ภูมิลา. 2542. **บุคลิกภาพตัวละครเอกสตรีในนวนิยายของทมยันตีช่วง พ.ศ. 2509 ถึง พ.ศ.2529**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประวิทย์ รัตนเจตศิริ. 2552. **การศึกษาวิจัยแนวความคิดและผลงานการประพันธ์ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นักประพันธ์ไทยผู้มีเชื้อสายจีน**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ปัทมาวดี อนันตบุญวัฒน์. 2549. **การวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเพลงคำเมืองของ จรัส มโนเพ็ชร**. การค้นคว้าแบบอิสระระดับมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปานิศา กิมทรง. 2553. **การวิเคราะห์วรรณกรรมแปลจากภาษาเกาหลีที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ.2548**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิ่นอนงค์ อ่ำปะละ. 2548. **ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายของโบทันตามแนววาทกรรมวิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปิยะพิมพ์ สมิตติลภ. 2541. **การเชื่อมโยงเนื้อหา “นวนิยาย” ในสื่อสิ่งพิมพ์และในสื่อละครโทรทัศน์**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะมาศ สรรพวีรวงศ์. 2543. **การศึกษาเปรียบเทียบ “สี่แผ่นดิน” ฉบับแปลภาษาจีนสองสำนวน**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาจีน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พจมาน มุลทรัพย์. 2551. เรื่องเล่าของเกย์ในชุมชนวรรณกรรมออนไลน์: กรณีศึกษากลุ่ม “บลูสกาย ไซไซดี” ใน www.pantip.com. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย สาขาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พนิดา หล่อเลิศรัตน์. 2548. พัฒนาการการแปลอาชญาวิทยาชุดเซอร์ลือค โฮมส์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย สาขาการแปลและการล่าม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรจิต แท้สูงเนิน. 2542. ผลของการใช้ิทาหนังสือปรัชญาจากหนังสืออ่านสำหรับเด็ก ที่มีต่อมโนทัศน์ทางคุณธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย สาขาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพรรณ ชินพงสานนท์. 2550. การศึกษาเปรียบเทียบคุณค่าของบล็อกกับเว็บไซต์ และไดอารี่ออนไลน์. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย สาขาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระนพบุรี มหารวรรณ์. 2549. ภาพสะท้อนโลกทัศน์ชาวล้านนาในนวนิยายของมาลา คำจันทร์. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระมหาดลองธรรม ธมมาโก (โอชาผล). 2546. ศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อวรรณกรรมของไม้ เมืองเดิม. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาธนวุฒิ โชติธมโม (อุปชัย). 2551. ศึกษาวิเคราะห์อุดมธรรมในทัศนะของศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์). วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพิรพงษ์ ปญญาโก (จำปาไต่). 2546. วิเคราะห์พุทธจริยธรรมที่ปรากฏในวินิพนธ์: ศึกษาเฉพาะกรณีวินิพนธ์รางวัลซีไรต์ (ประเทศไทย). วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมชัย สิริวฑฒโน (ศรีนอก). 2537. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งไทย. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พัชยาภรณ์ พูลเกตุ. 2556. บทบาทของวงวรรณคดีในวรรณคดีวิจารณ์ไทย.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พัชรินทร์ ชัยวรรณ. 2547. โศกนาฏกรรมรัก: การศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่าง
นวนิยายเรื่อง *Romeo und Julia auf dem Dorfe* ของก๊อตฟรีด เคลเลอร์
กับนวนิยายเรื่อง *ผลแก้ว* ของไม้ เมืองเดิม. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา
ภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิเชษฐ เกิดวิชัย. 2543. แบบอย่างชีวิตของนักหนังสือพิมพ์ต้นแบบ: กรณีศึกษา
อัศศิริ ธรรมโชติ. รายงานโครงการเฉพาะบุคคลระดับมหาบัณฑิต สาขาการ
บริหารสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พีรพล เทพประสิทธิ์. 2545. วิเคราะห์บุคลิกภาพตัวละครเอกตามแนวทฤษฎี
จิตวิเคราะห์ในนวนิยายเรื่องหลายชีวิต. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา
จิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เพ็ญแข งามดวงใจ. 2541. ผู้หญิงในนวนิยายของวิมล ศิริไพบูลย์: การศึกษาเชิง
วิเคราะห์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพ็ญญา หมอนสอด. 2550. ภาพลักษณ์ของชาวจีนในเมืองไทยที่ปรากฏใน
นวนิยายไทย พ.ศ.2512-2533. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรพร หงษ์ทอง. 2537. การศึกษาแนวคิดสตรีนิยมในนวนิยายของทมยันตี
ระหว่างพุทธศักราช 2506-2534. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวรรณคดี
เปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทรี เอ็บอัมฤทธิ. 2552. ศึกษาเปรียบเทียบภาพลักษณ์โสเภณีในผลงาน
วรรณกรรมจีน-ไทยจากเรื่อง “พระจันทร์เสี้ยว” ของ เหลาเส่อ และเรื่อง
“หญิงคนชั่ว” ของ ก.สุรางคนางค์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชา
วรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

- มนัสชนก นันทะชัย. 2551. การใช้วรรณกรรมบำบัดในการปรับปรุงบุคลิกภาพ
เก็บตัวของวัยรุ่นหญิงในสถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์. การค้นคว้า
แบบอิสระระดับมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มลินี นิลมาลี. 2540. การเปรียบเทียบลักษณะไทยและลักษณะตะวันตกจากสื่อ
นวนิยายและภาพยนตร์เรื่อง กาเหว่าที่บางเพลง และ **Village of the
Damned**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารมวลชน
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาโนช ดินลานสกุล. 2552. วาทกรรมวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน.
วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ยุทธนา อัครเจษฎากุล. 2554. บทแปลเรื่อง “ช่างสำราญ” ของเดือนวาด พิมวนา
พร้อมบทวิเคราะห์. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการแปลภาษาอังกฤษและ
ภาษาไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุรฉัตร บุญสนิท. 2528. “การศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นไทย: ตามแนวทางของ
นักอักษรศาสตร์.” **อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 8, 1: 37-48
- โยธิน มหา. 2547. การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏใน
วรรณกรรมของอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพประเภทนวนิยายอิงธรรมะ.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ลักขณา อัครศรีประไพ. 2552. การศึกษาภาษาวรรณกรรมร้อยแก้วของชื่อหม่ากง.
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ลัดดาวัลย์ ลีละไกรวรรณ. 2553. การวิเคราะห์วรรณกรรมแปลสำหรับเยาวชนที่
พิมพ์ในปี พ.ศ.2549. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขา
บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ลือชา กิจบำรุง. 2547. มนุษย์ในความคิดของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต สาขาปรัชญา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- วัญญู ขลิบเงิน. 2550. การวิเคราะห์หลักกรรมมาภิบาลในวรรณกรรมเรื่อง **สี่แผ่นดิน**. การค้นคว้าแบบอิสระมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วนิดา วงศ์สันติชน. 2552. การศึกษาเรื่องสันขนาตสันภาษาจีนในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- วรากร ทรัพย์วิระปรกรณ์. 2546. ผลของวรรณกรรมบำบัดต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรางคณา จันลา. 2545. การถ่ายโยงเนื้อหาทางเพศจากวรรณกรรมสู่ภาพยนตร์เรื่อง **“จัน ดารา”**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วศินี สุทธิวิภากร. 2552. วากรรมของ มิเชล ฟูโกต์ ต่อสถานภาพและบทบาทสตรีไทยตามที่นำเสนอในนวนิยายของคุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาปรัชญา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วันชนะ ทองคำภา. 2550. ภาพตัวแทนของสมเด็จพระมหาธรรมราชาในวรรณกรรมไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันเพ็ญ สุวรรณารี. 2542. การวิเคราะห์หนังสือสารคดีสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิณี แก้ววิทย์เทพสิทธิ. 2549. พฤติกรรมการเปิดรับ และทัศนคติที่มีต่อหนังสือธรรมะของผู้อ่านในเขตกรุงเทพมหานคร. รายงานโครงการเฉพาะบุคคลระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสื่อสารภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิภา เสนานาญ กงกะนันท์. 2540. กำเนิดนวนิยายในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

- วิมล แข็งขัน. 2547. **เอกลักษณ์ไทยที่ปรากฏในนวนิยายที่ได้รับรางวัล**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- วิมลมาศ ปฎชากุล. 2550. **อัตลักษณ์พื้นถิ่นในบันเทิงคดีภาคใต้ (พ.ศ.2522-2546)**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมลีน มีศิริ. 2551. **หนังสือภาพ: โครงสร้างการเล่าเรื่องกับการสื่อสารความหมายสำหรับเด็ก**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิไลลักษณ์ เรืองมานะ. 2546. **การศึกษาเปรียบเทียบนวนิยายแปลเรื่อง “ความพยายาม” สำหรับ “แม่วัน” กับสำหรับ “ว.วินิจฉัยกุล”**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศรัณย์ ทองคำ. 2548. **วิเคราะห์ปัญหาภาคใต้ศึกษาผ่านวรรณกรรม “แผ่นดินอื่น” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริวรรณ ฉายงามมงคล. 2552. **มองการหลอมรวมและความแตกต่างวัฒนธรรมไทย-จีนจากนิยายเรื่อง “หนานเฟิงซูเหมิง” จดหมายจากเมืองไทย**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ศิริศักดิ์ อภิศักดิ์มนตรี. 2548. **วรรณกรรมบำบัดกับความเครียดของวัยรุ่น**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สันตดา ด่านศิริวิโรจน์. 2547. **ผลของการสอนการวิพากษ์วรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีต่อความสามารถในการคิดของเด็กวัยอนุบาล**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย ไพศาลพัฒนกิจ. 2552. **วิเคราะห์วัฒนธรรมและจริยธรรมจีนจากนิยายเรื่อง “เยาวราชท่ามกลางพายุฝน”**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

สมิทธิ์ ถนอมศาสนะ. 2548. **ประวัติศาสตร์นิพนธ์แนวคิด “ศิลปะเพื่อชีวิต”**

(พ.ศ. 2492-2501). วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สรณี วงศ์เบ็ญสัจจ์ ภัทยา จันทรมังกร และศตวรรษ เปียงบุญทา. 2549. **หนังสือนิทาน
ภาพสำหรับเด็กของไทยที่ได้รับรางวัล: การวิเคราะห์เชิงวรรณกรรมและ
วาทกรรม. รายงานการวิจัย ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**

สัมพันธ์ รุ่งระวี. 2528. **วิเคราะห์นวนิยายของทมยันตี. ปริญญาโทมหาบัณฑิต
สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.**

สายชล สัตยานุรักษ์. 2550. **ประวัติศาสตร์วิจิตรคดีเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทย
ของปัญญาชน (พ.ศ.2435-2535). รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.).**

สาวิตรี ดนสาลี. 2553. **เปรียบเทียบนวนิยายรักของจางอ้ายหลิงและสุวรรณี
สุนธรา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีจีนสมัยใหม่และร่วมสมัย
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.**

สิทธา พินิจภูวดล. 2534. “ปรัวรรณคดี.” วารสารศิลปกรรมปริทรรศน์. 6, 7
(พฤษภาคม-มิถุนายน): 66-89.

สิริรัตน์ พุ่มเกิด. 2537. **“อศวพาหุ” กับการใช้วรรณกรรมเพื่อเผยแพร่แนวความคิด
และอุดมการณ์ทางการเมือง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

สุจิตรา ศรีสุขีวงศ์. 2544. **พฤติกรรมการอ่านหนังสือวรรณกรรมเยาวชน ประเภท
บันเทิงคดีของเด็กในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขา
การบริหารสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**

สุชานถ นิมประเสริฐ. 2552. **การเมืองในวรรณกรรม: ศึกษานวนิยายเรื่อง
ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.**

สุดารัตน์ เสรีวัฒน์. 2520. **วิวัฒนาการของเรื่องสั้นในเมืองไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ.
2475. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

- สุนทร ศรีชัย. 2548. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบการนำเสนอภาพศิลปะปับในนวนิยาย เรื่อง **TONIO KRÖGER** ของโทมัส มัทน์ และนวนิยายเรื่อง **ความรักของวัลยา** ของเสนีย์ เสาวพงศ์. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาเยอรมัน ในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุพรรณิ วราทร. ประวัตินวนิยายไทยตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพงษ์ จันท์เกษมพงษ์. 2547. “หนังสือวัดเกาะ”: การสืบทอดและปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมในสังคมไทย พ.ศ.2465-2475. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธีรา สัตยพันธ์. 2552. งานของ “ดั่งตถุณ” ในฐานะวรรณกรรมพุทธศาสนาแนววัฒนธรรมประชานิยม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล อิศระธนาชัยกุล. 2546. ความคิดทางการเมืองในวรรณกรรมไทย: ศึกษากรณีนวนิยายเรื่อง **สี่แผ่นดิน**ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสนาะ เจริญพร. 2547. ภาพเสนอผู้หญิงในวรรณกรรมไทยช่วงทศวรรษ 2530: วิเคราะห์ความโยงใยกับประเด็นทางสังคม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- “เสวนา ‘จีน-ไทยในภาษาและหนังสือ’.” 2553. วารสารภาษาและหนังสือ. 41: 209-250.
- แสงโสม กชกรกมุท. 2545. การพัฒนาโปรแกรมการสอนภาษาโดยใช้วรรณกรรมเด็กเพื่อส่งเสริมการใช้เสียงตัวอักษรของเด็กวัยอนุบาล. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภณวรรณ เทียมกีรกุล. 2549. การใช้ภาษาในการนำเสนอตนเองบนไดอะรี่ออนไลน์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหิดล.

- อดิศา เบญจรัตน์นันท์. 2545. ความแปลกแยกของสตรีในนวนิยายเรื่อง *ดิ อเวค เคนหิง และ ความรักครั้งสุดท้าย*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อธิกมาส มากจ้อย. 2543. การวิเคราะห์นวนิยายสังคมชนบทจากหนังสืออ่านนอกเวลาวิชา ภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533). วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อภิเกียรติ กันเดช. 2549. การวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนที่ได้รับรางวัลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 ถึง พ.ศ.2548. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิวัฒน์ บุตรอุดม. 2552. การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องเสรีภาพในทัศนะของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล กับ ฌอง-ปอล ซาทร์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาปรัชญา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรัญญา คงนวลใย. 2537. โลกทรรศน์ที่ปรากฏในเรื่องสั้นของนักเขียนชาวไทยที่ได้ รับรางวัลวรรณกรรมเรื่องสั้นดีเด่น. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อรรถจักร สัตยานุรักษ์. 2556. "ความหมายของตัวตน: พัฒนาการหนังสือแจกในงานศพ." ใน ประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และการศึกษา: รวบรวมบทความไทยศึกษาเพื่อระลึกถึงศาสตราจารย์ อิมอิ โยเนะโอะ. จักรทิพย์ นาถสุภา และฉลองสุนทราวณิชย์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- อรรถสิทธิ์ เมื่ออินทร์. 2543. แนวคิดปรัชญาอัตถิภาวนิยมในวรรณกรรมของชาติ กอบจิตติ ช่วง พ.ศ.2522-2536. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาปรัชญา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรสุธี ชัยทองศรี. 2550. บันทึกประสบการณ์ส่วนบุคคลของผู้ป่วยโรคมะเร็ง: คุณค่าและบทบาทในฐานะวรรณกรรมร่วมสมัย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อวยพร มิลินทางกูร. 2519. ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ.2475-2501. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อััจจิม่า อินทรีย์. 2540. “ความรัก” ในนวนิยายของวิมล ศิริไพบูลย์: การศึกษาเชิงจิตวิทยา. ปริญญาโทพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เอื้องอรุณ สมิตสุวรรณ. 2534. การวิเคราะห์การเขียนบทละครโทรทัศน์เรื่อง “ปริศนา”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โอม มาฟู. 2534. รัชฎาการเมืองของเทียนวรรณ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาปรัชญา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาษาอังกฤษ

- Chittlada Suvanarat. 2007. **Changes in life values among Thai monks caused by economic development as reflected in Wimon Sainimnuan's *Snakes*.** Independent study, Chiang Mai University.
- Garber, Marjorie. 2001. **Academic Instincts.** Princeton and Oxford: Princeton University Press.
- Johnson, David. 2010. “Literary Research and Interdisciplinary.” In **The Handbook to Literary Research**, pp. 131-147. 2nd ed. Delia Da Sousa Correa and W.R. Owens (eds.). New York: Routledge.
- Pitchaya Phungpadoong. 2011. **Western Hegemony as Reflected in Wor Na Pramuanmark's Novels.** Independent study, Chiang Mai University.
- Sawitree Sittidej. 2008. **A Comparison of Thai women's roles through two leading female characters in the novels ghost by Seni Saowaphong and Thai woman's name is Boonrawd by Botan.** Independent study, Chiang Mai University.
- Sturlaugsdóttir, Hrönn. 2010. **The Sense of Place in Kampon Boontawee's Novel, *A Child of the Northeast*.** Master's Thesis, Thai Studies Program, Chulalongkorn University.

- Suwapat Tapa-amondej. 2009. **Thainess in English and Thai-English Children's Literature.** Master's Thesis, English for Specific Purposes Program, Kasetsart University.
- Wantana Khotphuwiang. 2010. **An Analytical Study of Rhetorical strategies and Ideological messages in Pira Sudham's *Monsoon Country*.** Master's Thesis, English Program, Mahasarakham University.
- Wibha Senanan. 1973. **The Genesis and Early Development of the Novel in Thailand.** Doctoral Thesis, University of London.
- Zarchi, Moshe Ami. 2011. **Ethnic Chinese Women in Thai Novels: The Negotiation of Identity, Gender and Generational Transitions.** Doctoral Thesis, Thai Studies Program, Chulalongkorn University.